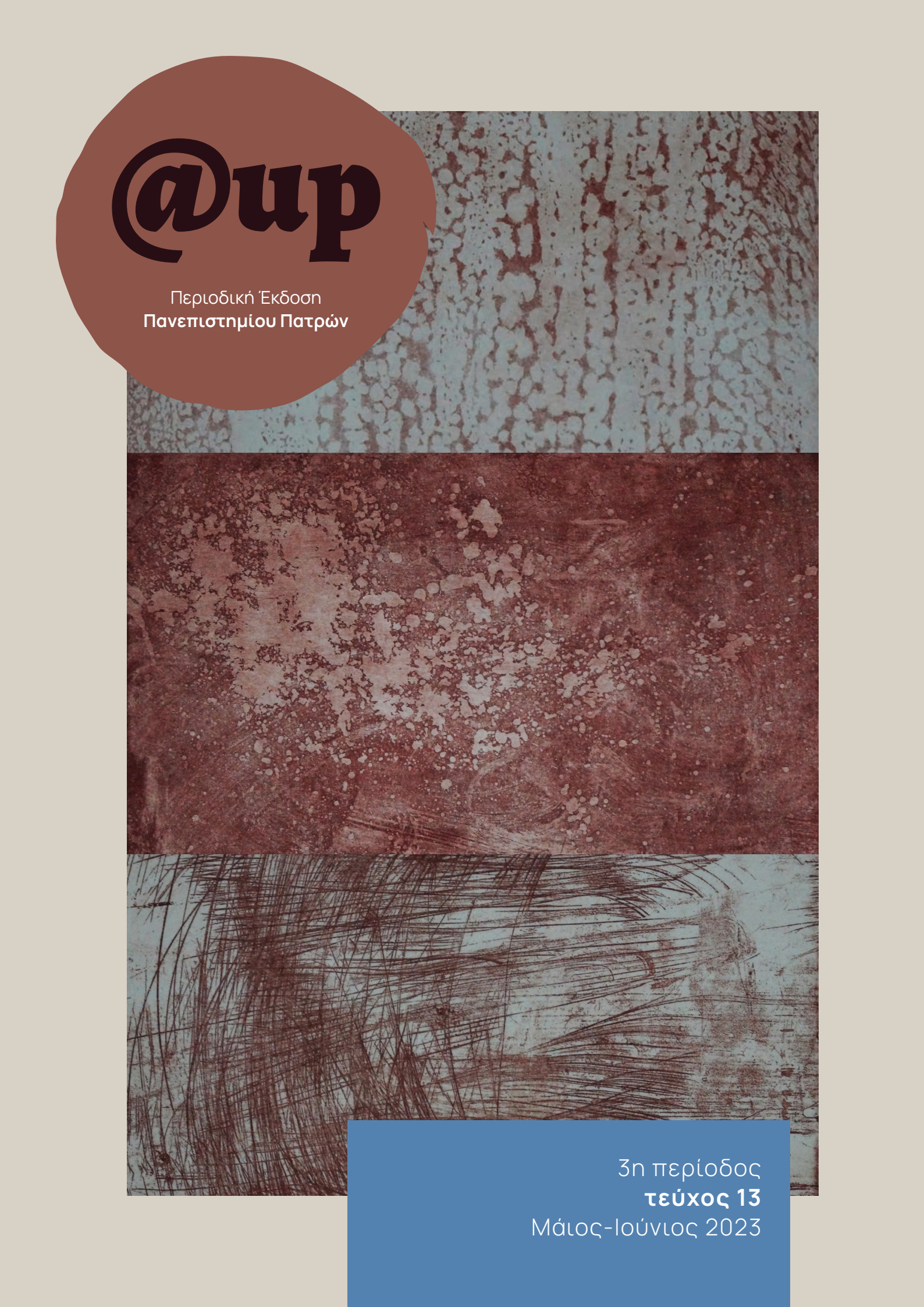

Αντίρροπος

Περιοδική Έκδοση
Πανεπιστημίου Πατρών

3η περίοδος
τεύχος 13
Μάιος-Ιούνιος 2023

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

@UP: ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ-ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ

Κατερίνα Κωστίου - Γιάννης Παπαθεοδώρου (Τμήμα Φιλολογίας)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πάνος Αλεξόπουλος (Ιατρική Σχολή)

Μαρία Αργυροπούλου (Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού)

Σταύρος Καλαϊτζίδης (Τμήμα Γεωλογίας)

Χρυσή Καραπαναγιώτη (Τμήμα Χημείας-Σχολή Θετικών Επιστημών)

Κυριάκος Σγάρμπας (Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών)

Αρχόντω Τερζή (Τμήμα Λογοθεραπείας, ΣΕΑΥ)

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Φιλίω Βογιαντζή (Μονάδα Οικονομικής & Διοικητικής Υποστήριξης Ε.Λ.Κ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών)

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

PENCILCASE

ΜΟΝΙΜΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Κώστας Βασιλόπουλος (Φοιτητής, Τμήμα Φυσικής)

Σταματία Καλλιβωκά (Μεταπτ. φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Χαρά Λαγού (Μεταπτ. φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Σταυρούλα Μακρή (Μεταπτ. φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

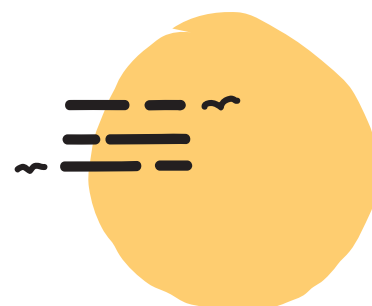
Αγγελική Ματράκα (Υποψ. Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας)

Βασιλική Παπούλια (Μεταπτ. φοιτήτρια, Τμήμα Φιλολογίας)

Ματίνα Παρασκευά (Διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας)

Αντρέας Παρασκευόπουλος (Μεταπτ. φοιτητής, Τμήμα Φιλολογίας)

Βενετία Σχοινά (Μεταπτ. φοιτήτρια, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών)

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Χρύσα Αγάθου, Μαρία Βασιλείου, Αργύριος Γκιώνης, Μιχάλης Ηγουμενίδης, Αθηνά Κακούρη, Σταματία Καλλιβωκά, Ειρήνη-Σοφία Κιαπίδου, Γιώργος Κοκκινάκης, Κατερίνα Κωστίου, Χαρά Λαγού, Γεωργία Λαλιώτη, Σταυρούλα Μακρή, Αγγελική Ματράκα, Χρυσάνθη Μηλιτσοπούλου, Κωνσταντίνος Μουστάκας, Στυλιανός Μυστακίδης, Ευγενία Ορφανού, Παντελής Παπαβασιλείου, Γιάννης Παπαθεοδώρου, Δήμητρα Παπανικολάου, Αντρέας Παρασκευόπουλος, Γεώργιος Π. Πατρινός, Γιώργος Σαγκριώτης, Κυριάκος Σγάρμπας, Νίκος Στεφανόπουλος, Χριστίνα Τσιαναβά, Μαρία Φραγκάκη, Κωνσταντίνος Χρυσόγελος, Jascha Burkhard Hodl

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Συντάκτες της ύλης

Upatras Photo Gallery

Pexels.com / Unsplash.com / rawpixel.com

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

newsletter@upatras.gr

Ενυπόγραφα άρθρα και συνεντεύξεις δεσμεύουν μόνον τους συντάκτες τους. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση οποιουδήποτε μέρους της ύλης του @Up, αρκεί να είναι ακριβής και να αναφέρεται η πηγή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

EDITORIAL

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟΙ ΠΑΠΑΓΑΛΟΙ (4)

ΥΠ-ΟΥΕΙΣ

ΒΡΕΙΤΕ ΤΗ___ΠΟΥ ΛΕΙΠΕΙ: ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΔΟΥΛΕΥΕΙ ΤΟ CHATGPT ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ, ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ — [ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΓΑΡΜΠΑΣ](#) (6)

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Η ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ IGEM PATRAS ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ IGEM — [ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ](#), [ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ](#), [ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΤΣΙΑΝΑΒΑ](#), [ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΠΑΤΡΙΝΟΣ](#) (10)

PROMOCON: ΠΡΟΑΓΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΗΘΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ — [ΜΙΧΑΛΗΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ](#), [ΝΙΚΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ](#) (12)

ΒΥΖΑΝΙΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΕΧΝΕΣ — [ΕΙΡΗΝΗ-ΣΟΦΙΑ ΚΙΑΠΙΔΟΥ](#), [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ](#) (14)

Η ΝΕΥΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ — [ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ](#), [ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΓΚΑΚΗ](#) (16)

ΣΥΝΤΑΓΟΓΡΑΦΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ-«Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ» — [ΕΥΓΕΝΙΑ ΟΡΦΑΝΟΥ](#), [ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΜΗΛΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ](#) (17)

ΕΜΜΒΙΟΜΕ: ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΜΕ ΤΡΕΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΖΩΗ — [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ](#) (19)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΝΣΥΡΜΑΤΗΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΠ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ — [ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ](#) (20)

ΥΠ-ΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ

ΑΝΤΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ: ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΥΣΑ ΑΓΑΘΟΥ (22)

UNIVERCITY

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΟ Ή ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ; — [ΑΘΗΝΑ ΚΑΚΟΥΡΗ](#) (23)

ALUMNI

«ΓΙΑ ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΣΤΑΘΗΚΑ ΤΥΧΕΡΗ» — [ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ](#) (26)

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ (ΠΡΟ)ΤΑΣΕΙΣ

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΜΕΛΙΧΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΜΥΘΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ — [JASCHA BURKHARD HODL](#) (28)

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΗΡΑΓΓΑΣ: ΔΙΕΙΣΔΥΟΝΤΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ «ΤΟΙΧΟΥΣ» ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΥ — [ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΓΚΙΩΝΗΣ](#) (30)

Η ΣΟΥΗΔΙΑ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΥΡΗΜΑ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ — [ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΤΡΑΚΑ](#) (32)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΕΣ-ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΒΙΒΛΙΟ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΑΝΤ. ΕΝΑΣ ΟΔΗΓΟΣ ΠΛΟΗΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑ ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ — [ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΓΚΡΙΩΤΗΣ](#) (33)

ΟΤΑΝ Η ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΝΙΚΗΣΕ ΤΗ ΧΟΥΝΤΑ ΣΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ! — [ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ](#) (35)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Κ*, LALALAND — [ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΚΑΛΛΙΒΩΚΑ](#) (36)

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΝΙΣΕΡΙΝ: ΕΝΑ ΚΩΜΙΚΟΤΡΑΓΙΚΟ ΓΟΥΕΣΤΕΡΝ ΜΕ ΑΡΩΜΑ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ — [ΧΑΡΑ ΛΑΓΟΥ](#) (37)

ΘΕΑΤΡΟ

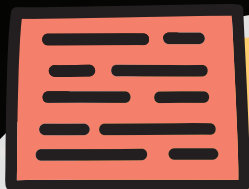
«ΣΙΡΛΕΪ»: ΕΡΩΤΕΥΣΟΥ ΤΗΝ ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΝΑ ΖΕΙΣ — [ΓΕΩΡΓΙΑ ΛΑΛΙΩΤΗ](#) (38)

ΜΟΥΣΙΚΗ

RIOT GRRRL: ΤΟ UNDERGROUND ΠΑΝΚ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ — [ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΚΡΗ](#) (40)

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ

ΟΜΡΕΔΑ ΘΑΛΑΣΣΗΣ / ΠΙΑΝΟ ΒΥΘΟΥ (43)

Editorial

εικόνα: freepik / generated by ai

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟΙ ΠΑΠΑΓΑΛΟΙ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΣΤΙΟΥ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

«Στοχαστικό παπαγάλο» ονομάζουν οι ειδικοί τη νέα εκδοχή τεχνητής νοημοσύνης (ChatGTP), καθώς μέσα στο ψηφιακό κεφάλι του «παπαγάλου» αθροίζονται καλά επεξεργασμένες εγκυκλοπαιδικές πληροφορίες, οι οποίες προσφέρονται στον χρήστη τάχιστα, συνδυαστικά και προωθητικά. Τα νεότερα λογισμικά τεχνητής νοημοσύνης μετασχηματίζονται πλέον σε παραγωγικές και προ-εκπαιδευμένες πλατφόρμες επικοινωνίας, έτοιμες να ανταποκριθούν σε ποικίλες ανάγκες και λειτουργίες: συλλογές πληροφοριών, απαντήσεις περίπλοκων ερωτήσεων, μεταφράσεις και μετατροπές κειμένων, σύνθεση μουσικής, κατασκευή ζωγραφικών πινάκων και φωτογραφιών, κλπ. Παράλληλα, ωστόσο, με την τεχνολογική ευφορία και τα πρώτα ευφάνταστα παιχνίδια με τον «παπαγάλο», άρχισαν να διαφαίνονται ανησυχητικοί προβληματισμοί και δυσοίωνες προβλέψεις. Σε μια πρόσφατη έρευνα της, η Goldman Sachs¹ ενώ υπολογίζει πως το παγκόσμιο ΑΕΠ θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 7%, μέσα στην επόμενη δεκαετία, επισημαίνει, επίσης, πως θα υπάρξει μεγάλη «στρατιά των ανέργων», με σχεδόν 300 εκατ. θέσεις εργασίας να είναι πλέον επισφαλείς, λόγω της τεχνητής νοημοσύνης.

Εξάλλου, αναμένεται ότι οι εφαρμογές ChatGTP θα επηρεάσουν 2 στους 10 εργαζόμενους, τουλάχιστον ως προς το 50% του πραγματικού περιεχομένου της εργασίας τους. Ολοένα και περισσότερο δημοσιεύονται λίστες με επαγγέλματα που είτε θα εκλείψουν είτε θα πρέπει να αναμορφωθούν. Ο «στοχαστικός παπαγάλος» μπορεί εύκολα να γίνει διερμηνέας, αναλυτής οικονομικών δεικτών, λογιστής, σχεδιαστής αρχιτεκτονικών χώρων, σχεδιαστής video-games, συλλέκτης βιβλιογραφίας για τη συγγραφή διατριβής. Κανένα επάγγελμα δεν μοιάζει πλέον να είναι «προστατευμένο» ακόμη, και στα παραδοσιακά ανθρωποκεντρικά επαγγέλματα (δάσκαλοι, γιατροί, νομικοί), η τεχνητή νοημοσύνη θα αλλάξει ολόκληρο το ψυχικό και διανοητικό περιβάλλον εργασίας. Σχολιάζοντας το φαινόμενο, ορισμένοι κάνουν λόγο για τη μετάβαση σε μια κοινωνία και σε μια οικονομία

των «μη απαραίτητων ανθρώπων». Κάποιοι άλλοι, συσχετίζοντας αυτή την τεχνολογική επανάσταση με τη βιομηχανική επανάσταση, λένε πως η νέα εποχή δεν θα είναι μια εποχή αντικατάστασης των ανθρώπων από τους «στοχαστικούς παπαγάλους» αλλά βελτίωσης των δεξιοτήτων τους και των εργασιακών στόχων τους.

Ας σκεφτούμε, για παράδειγμα, τα θετικά άλματα που θα γίνουν στη βιοτεχνολογία, στην ιατρική, στο διαδίκτυο, στη διαστημική, ή, ακόμη και στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες. Σε μια ερώτηση πχ. για τη διαφορά της έννοιας του θανάτου στα κείμενα του Μπατάιγ (Bataille) και του Φρόιντ (Freud), ο «παπαγάλος» απάντησε σωστά και αναλυτικά.² Δεν παρήγαγε, βέβαια, νέα σκέψη. Απλώς ανακεφαλαίωσε και κωδικοποίησε συγκριτικά την ήδη υπάρχουσα γνώση και βιβλιογραφία. Η «ρομποτική φιλολογία» δεν διαθέτει κριτική σκέψη. Δίνει όμως τα δεδομένα προκειμένου να γεννηθεί, ενδεχομένως, η νέα κριτική σκέψη. Στόχος, μάλιστα, της κριτικής σκέψης είναι να εξετάσει και την παντογνωσία του «στοχαστικού παπαγάλου», να ελέγξει τις πηγές του, να διερευνήσει τις πιθανώς «κατευθυνόμενες» απαντήσεις του, να αποτρέψει τη μετατροπή μιας μηχανής αναζήτησης σε μηχανή καθοδήγησης του γούστου (αγορές και διαφήμιση) και καθυπόταξης της σκέψης (προπαγάνδα). Το ενδιαφέρον είναι, πάντως, πως, στις περισσότερες αναλύσεις γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη, κυριαρχούν τα ποσοτικά δεδομένα και οι μακρο-οικονομικές προβλέψεις. Από την άλλη μεριά, το παραπλανητικό δίπολο «τεχνοφιλία – τεχνοφοβία» ανοίγει ήδη την πόρτα σε έναν ηθικολογικό εξορκισμό και μια μάταιη νοσταλγία για ένα πιο «ανθρώπινο» αλλά οριστικά χαμένο παρελθόν. Ακόμη, όμως, και η παλαιά διάκριση της βιομηχανικής επανάστασης (ο άνθρωπος σκέπτεται - η μηχανή εκτελεί), σε πολλές περιπτώσεις, έχει ήδη καταλυθεί. Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι αγγελία εύρεσης εργασίας για έναν «εικονικό βοηθό». Είναι ένα νέο σύμπαν, που δεν γνωρίζουμε πώς θα κατοικηθεί.

Εδώ και δεκαετίες, πάντως, ο σημαντικός κοινωνιολόγος και ιστορικός της τεχνολογίας Μπρούνο Λατούρ (Bruno Latour), μέσα από τη θεωρία «δράστη-δικτύου» είχε επεκτείνει την έννοια του «κοινωνικού» ακόμη και στις ανθρώπινες οντότητες, όχι μόνο επειδή αυτές είναι οργανικό μέρος της ζωής μας, αλλά επειδή αυτές επηρεάζουν καθοριστικά τις κοινωνικές σχέσεις και την ίδια την υποκειμενικότητά μας. Στη θεωρία του Λατούρ, η νέα ανθρώπινη συνθήκη της μετα-νεωτερικής εποχής δομείται μέσα από ετερογενή υλικά (ανθρώπινα και μετα-ανθρώπινα), τα οποία βρίσκονται σε μια διαρκή αλληλεπίδραση αλλά και σε ένα ρευστό συσχετισμό, που θα προσδιορίζεται, εντέλει, από τα νέα παραγόμενα αγαθά και τη νέα κατανομή εργασίας. Πολλοί, επίσης, θεωρητικοί της μετα-ανθρώπινης κατάστασης έχουν τονίσει πως οι νέες πολιτισμικές ταυτότητες θα είναι υβριδικές, ακριβώς επειδή οι κουλτούρες της τεχνοεπιστήμης θα διαχέονται παντού. Οι «στοχαστικοί παπαγάλοι» θα ζουν μαζί μας και δεν θα επαναλαμβάνουν απλώς τα λόγια μας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ένας από τους τομείς που θα εφαρμοστεί προνομιακά η τεχνητή νοημοσύνη είναι η Εκπαίδευση. Από την επεξεργασία της γλώσσας έως την αυτοματοποίηση της έρευνας και από την εξατομίκευση της διδασκαλίας έως την ταχύτητα της παρεχόμενης γνώσης, η τεχνητή νοημοσύνη θα φέρει μια μείζονα αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουμε, διδάσκουμε και επικοινωνούμε. Σύμφωνα με την Unesco, η επένδυση για την τεχνητή νοημοσύνη στην εκπαίδευση αναμένεται να ανέλθει σε 6 δισ. δολάρια έως το 2024, ενώ, πλέον, το βάρος πέφτει στις πρακτικές προδιαγραφές της τεχνητής νοημοσύνης, προκειμένου να συμπεριληφθούν στο σχεδιασμό τα κρίσιμα ζητήματα της ισότητας και των ίσων ευκαιριών. Θα ήταν, ίσως, ενδιαφέρον να συζητήσουμε για όλα αυτά τα ζητήματα στο Πανεπιστήμιο, ακριβώς επειδή η τεχνοεπιστήμη δεν αλλάζει μόνο όλο το παραδοσιακό επιστημολογικό πλαίσιο των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων αλλά αλλάζει την ίδια την αξία της γνώσης και τη δημοκρατική πρόσβαση σε αυτή.

1. <https://opendatascience.com/goldman-sachs-report-chatgpt-could-impact-300-million-jobs/>

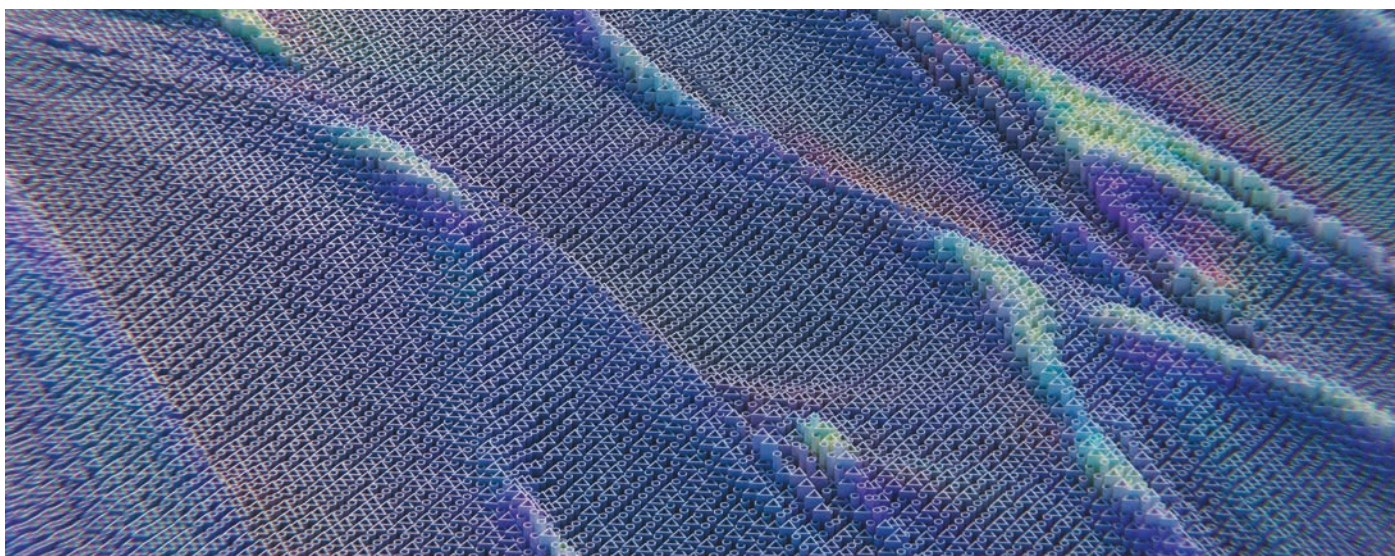
2. https://www.reddit.com/r/CriticalTheory/comments/zufq05/batailles_thanatos/?utm_source=share&utm_medium=ios_app&utm_name=iiosmf

ΒΡΕΙΤΕ ΤΗ _____ ΠΟΥ ΛΕΙΠΕΙ ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΔΟΥΛΕΥΕΙ ΤΟ CHATGPT ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΜΟΝΤΕΛΑ, ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΓΑΡΜΠΑΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Στις 30 Νοεμβρίου 2022 διατέθηκε στο ευρύ κοινό το ChatGPT¹ και πολύ γρήγορα έγινε γνωστό ακόμα και σε ανθρώπους που δεν ασχολούνται με την τεχνολογία. Αν δεν το γνωρίζετε, το ChatGPT είναι ένα πρόγραμμα υπολογιστή με το οποίο μπορείτε να συζητήσετε με γραπτά μηνύματα επί παντός του επιστητού. Αποκρίνεται σα να γνωρίζει σε βάθος πάρα πολλά θέματα και μιλά πολλές γλώσσες. Το κείμενο που παρουσιάζει το δημιουργεί σε πραγματικό χρόνο. Δεν είναι προ-αποθηκευμένο. Προ-αποθηκευμένα είναι η γνώση της γλώσσας που έχει αναπτύξει, καθώς έχει εκπαιδευτεί με δισεκατομμύρια κείμενα ως πρότυπα εκμάθησης.

Η ποιότητα του διαλόγου, ειδικά στην αγγλική γλώσσα, είναι τόσο εντυπωσιακά καλή, που οι περισσότεροι συνομιλητές του μένουν με την εντύπωση μιας αυθεντικά ευφυούς μηχανής. Στην ελληνική γλώσσα, η ποιότητα του διαλόγου είναι μέτρια καθώς το πλήθος των ελληνικών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευση ήταν περιορισμένο.

Ιδιαίτερα εντυπωσιακός, όμως, είναι ο τρόπος που πετυχαίνει ένα τόσο καλό αποτέλεσμα. Επιγραμματικά και υπεραπλουστευμένα, θα μπορούσαμε να τον συνοψίσουμε στο εξής:

"Βρείτε τη _____ που λείπει".

Ποια λέξη θα συμπληρώνατε στη θέση του κενού στην πρόταση; Για κάποιον που γνωρίζει τη γλώσσα αυτό είναι ένα απλό εγχείρημα. Μάλιστα, ενδεχομένως, να σκεφτεί όχι μόνο μία υποψήφια λέξη αλλά αρκετές, κάποιες περισσότερο και κάποιες λιγότερο πιθανές, να ταιριάζουν. Με παρόμοιο τρόπο λειτουργεί και το ChatGPT. Μπορεί να αντικαταστήσει μια λέξη που λείπει με κάποια από τις πιο πιθανές σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που έχει συλλέξει κατά την εκπαίδευσή του. Κι αυτό μπορεί να το εκτελέσει επαναληπτικά. Δηλαδή, αν λείπουν πολλές λέξεις από την πρόταση, ή ακόμα και όλες, μπορεί να τις επιλέξει μία-μία και να τις βάλει στη σειρά με τρόπο ώστε στατιστικά να ταιριάζουν μεταξύ τους. Το εντυπωσιακό είναι ότι αυτή η στατιστική συνέπεια σε έναν άνθρωπο αναγνώστη δίνει την εντύπωση μιας συντακτικά και σημασιολογικά συγκροτημένης πρότασης, ακριβώς επειδή τα κείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για να δημιουργηθούν τα στατιστικά περιείχαν νόημα.

Η γνώση της γλώσσας του ChatGPT περιέχεται σε ένα Γλωσσικό Μοντέλο (*Language Model*) το οποίο ονομάζεται GPT (*Generative Pre-trained Transformer*). Γενικά, γλωσσικό μοντέλο καλείται οποιαδήποτε διαδικασία μπορεί να αποφανθεί πόσο σωστή (πιθανή) μοιάζει μια ακολουθία λέξεων. Μπορεί να είναι κάτι πολύ απλό, όπως ένας στατιστικός πίνακας ή κάτι εξαιρετικά σύνθετο, όπως το GPT. Τα γλωσσικά μοντέλα δημιουργούνται από συλλογές κειμένων που ονομάζονται σώματα κειμένων (*text corpora*). Κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης το μοντέλο απομνημονεύει πόσο συχνά εμφανίζεται κάθε λέξη στα κείμενα, ποιες άλλες λέξεις βρέθηκαν δίπλα της, ποιες λέξεις μπορούν να ξεκινούν και ποιες να τελειώνουν μια πρόταση και άλλα παρόμοια στοιχεία. Γλωσσικά μοντέλα χρησιμοποιούνταν εδώ και δεκαετίες στον κλάδο της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας για την αναγνώριση προφορικού και γραπτού λόγου. Ήταν όμως απλά μοντέλα για ανάλυση μέχρι και το συντακτικό επίπεδο. Πιο σύνθετα γλωσσικά μοντέλα είχαν την τάση να απομνημονεύουν σημασιολογικά και πραγματολογικά στοιχεία από τα σώματα κειμένων, κι αυτό δεν ήταν επιθυμητό, καθώς ο στόχος ήταν η ανάπτυξη γενικών γλωσσικών μοντέλων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε πολλές εφαρμογές. Κι αυτή η απομνημόνευση χαλούσε τη γενικότητα. Με την εξέλιξη όμως της τεχνολογίας βρέθηκε ένας πιο πληθωρικός τρόπος διατήρησης της γενικότητας: να χρησιμοποιηθούν τόσο πολλά κείμενα ώστε τα σημασιολογικά και πραγματολογικά στοιχεία που μαθαίνει το μοντέλο παύουν να είναι ανεπιθύμητες εξαιρέσεις και γίνονται επιθυμητοί στόχοι.

Για να γίνει αντιληπτό πώς είναι δυνατόν να εξαχθούν σημασιολογικά στοιχεία από κείμενα με στατιστικό τρόπο, ας δούμε ένα παράδειγμα: Έστω ότι έχουμε πολλά κείμενα στα οποία μετράμε πόσες φορές εμφανίζεται κάθε λέξη. Θα παρατηρήσουμε ότι υπάρχουν λέξεις που είναι πολύ συχνές σε όλα τα κείμενα (πχ. άρθρα, αντωνυμίες, προθέσεις, βοηθητικά ρήματα, κλπ.) και άλλες λέξεις που είναι σπάνιες, όπως για παράδειγμα, η λέξη "υποβρύχιο". Μπορεί να διαβάσουμε δεκάδες κείμενα και να μην τη συναντήσουμε ούτε μία φορά. Αν όμως σε ένα κείμενο εμφανιστεί πολλές φορές, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτό το κείμενο μιλάει για υποβρύχια, ακόμα κι αν δεν γνωρίζουμε τη σημασία της λέξης. Επιπλέον, αν βρούμε κι άλλα κείμενα στα οποία αυτή η λέξη εμφανίζεται συχνά, τότε μπορούμε να τα ομαδοποιήσουμε ως προς την έννοια "υποβρύχιο". Κι αν μέσα σε αυτήν την ομάδα κειμένων βρούμε κι άλλες λέξεις που εμφανίζονται πιο συχνά από ότι συνήθως (πχ. "περισκόπιο", "ηχοβολισμός", κλπ.), μπορούμε να υποθέσουμε ότι όλες αυτές συσχετίζονται εννοιολογικά μεταξύ τους, ακόμα και να μετρήσουμε στατιστικά πόσο ισχυρή είναι η συσχέτιση. Κι όλα αυτά χωρίς να γνωρίζουμε τι σημαίνουν αυτές οι έννοιες. Δεν είναι καν απαραίτητο να γνωρίζουμε τη γλώσσα στην οποία έχουν γραφτεί τα κείμενα.

Το αν ένα γλωσσικό μοντέλο μπορεί να επιτύχει γλωσσική κατάκτηση στο επίπεδο που το κάνει ο άνθρωπος ήταν ένα ανοικτό ερώτημα στην επιστημονική κοινότητα της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας για πολλά χρόνια, αλλά δεν υπήρχαν τα τεχνικά μέσα ώστε να ελεγχθεί. Μέχρι που το 2017 μια δημοσίευση² της Google οδήγησε στην επίλυση μερικών τελευταίων τεχνικών δυσκολιών και άνοιξε το δρόμο στα λεγόμενα Μεγάλα Γλωσσικά Μοντέλα (*Large Language Models* = *LLMs*) βασισμένα σε Μετασχηματιστές (*Transformers*)³. Έτσι το 2018 η Google ανέπτυξε το BERT (*Bidirectional Encoder Representations from Transformers*) και η OpenAI την πρώτη έκδοση του GPT. Για 4 χρόνια ελάχιστος κόσμος ασχολείτο με αυτά. Μέχρι που το 2022 η OpenAI δημιούργησε το ChatGPT και πυροδότησε ένα παγκόσμιο κύμα εντυπωσιασμού. Μέσα σε 5 μόλις ημέρες από την κυκλοφορία του το ChatGPT απέκτησε ένα εκατομμύριο χρήστες. Και 2 μήνες μετά ξεπέρασε τα 100 εκατομμύρια. Το 2023 η Google αναγκάστηκε να ακολουθήσει τις εξελίξεις ανακοινώνοντας το δικό της παρόμοιο σύστημα Bard.

Μετά τον πρώτο ενθουσιασμό, όπως συχνά συμβαίνει με κάθε μεγάλη τεχνολογική καινοτομία, δεν άργησε να εμφανιστεί ένα κύμα ανησυχίας σχετικά με τυχόν κινδύνους που αυτή μπορεί να προκαλέσει. Μέχρι να ωριμάσει αυτή η τεχνολογία είναι δύσκολο να διαφανεί ποιοι από τους κινδύνους είναι βάσιμοι και ποιοι όχι. Όμως ένας προφανής κίνδυνος πηγάζει από τον τρόπο που η ίδια η OpenAI παρουσίασε το ChatGPT στο ευρύ κοινό, ως ένα σύστημα που απαντά ερωτήσεις. Από άποψη μάρκετινγκ την ωφέλησε, καθώς γρήγορα απέκτησε συνδρομητές που πληρώνουν για πρόσβαση στην αναβαθμισμένη έκδοση, όμως από επιστημονική άποψη είναι λάθος να χρησιμοποιούμε ένα γλωσσικό μοντέλο για αναζήτηση πληροφοριών. Ακόμα κι αν έχει εκπαιδευθεί με

άρθρα από εγκυκλοπαίδειες, το μοντέλο δεν απομνημονεύει τη γνώση από τα άρθρα. Απομνημονεύει τις συσχετίσεις μεταξύ των λέξεων που βρίσκονται στα άρθρα, κάτι που είναι τελείως διαφορετικό. Ως αποτέλεσμα, το μοντέλο δημιουργεί κείμενα με πληροφορίες που δεν είναι καθόλου αξιόπιστες. Σύντομα θα δούμε πιο σύνθετες εφαρμογές όπου το γλωσσικό μοντέλο θα λειτουργεί ως διεπαφή χρήσης σε βάσεις δεδομένων ή στο Διαδίκτυο και τότε θα μπορεί να διασταυρώνει τις πληροφορίες πριν τις παρουσιάσει στον χρήστη. Όμως μέχρι να γίνει αυτό, δεν μπορούμε να εμπιστευθούμε κανένα γλωσσικό μοντέλο για άντληση πληροφοριών.

Αδιαμφισβήτητα, το ChatGPT αποτελεί ένα ορόσημο για την Τεχνητή Νοημοσύνη. Κατά γενική ομολογία είναι ένα σύστημα που περνά το τεστ Turing⁴ και αντιμετωπίζει με αποτελεσματικό τρόπο την κατανόηση φυσικής γλώσσας, το τελευταίο και το πιο δύσκολο από τα 7 βασικά αντικείμενα της Τεχνητής Νοημοσύνης, όπως είχαν οριστεί από τον McCarthy κατά την ίδρυση του κλάδου το 1955⁵. Πλέον η Τεχνητή Νοημοσύνη πρέπει να επαναορίσει νέους στόχους και αυτή θα είναι μια μεγάλη πρόκληση για την επιστημονική κοινότητα τα επόμενα χρόνια.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. OpenAI. "Introducing ChatGPT". <https://openai.com/blog/chatgpt>
2. A. Vaswani, et al. (2017). "Attention Is All You Need". <https://arxiv.org/abs/1706.03762>
3. Wikipedia. "Transformer (Machine Learning Model)". [https://en.wikipedia.org/wiki/Transformer_\(machine_learning_model\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Transformer_(machine_learning_model))
4. Wikipedia. "Turing Test". https://en.wikipedia.org/wiki/Turing_test
5. McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., Shannon, C.E. (1955). "A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence" <http://www-formal.stanford.edu/jmc/history/dartmouth/dartmouth.html>

Ερωτηματολόγιο για το Περιοδικό @up

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟ, ΑΝΩΝΥΜΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟ ΕΧΕΙ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ.

Ποια είναι η ιδιότητά σας;

- Φοιτητής/τρια Πανεπιστημίου Πατρών
- Μέλος εκπαιδευτικού ή ερευνητικού προσωπικού Πανεπιστημίου Πατρών
- Εργαζόμενος/η στο Πανεπιστήμιο Πατρών με άλλη ιδιότητα
- Δεν ανήκω στο Πανεπιστήμιο Πατρών
- Other:

Με άριστα το 10, πόσο ικανοποιημένοι είστε από το περιεχόμενο και την ποιότητα του περιοδικού @up;

Τί σας αρέσει στο περιοδικό @up;

Τί ΔΕΝ σας αρέσει στο περιοδικό @up και θα θέλατε να διορθωθεί;

Χώρος Ελεύθερου Σχολιασμού. Γράψτε τυχόν προτάσεις ή παρατηρήσεις σας που δεν καλύφθηκαν από τις προηγούμενες ερωτήσεις και ό,τι άλλο θέλετε.

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΤΕ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΣΥΝΔΕΣΜΟ:
<https://forms.gle/vitkayJYjFc6bCT8>

Το περιοδικό **Up**
σας εύχεται **Καλό καλοκαίρι**
και σας θυμίζει ότι απευθύνεται σε
και γράφεται από
όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Περιμένουμε τη συνεργασία σας,
τις προτάσεις σας, τις παρατηρήσεις σας
στο email
newsletter@upatras.gr

από τη

της πανεπιστημιακής
κοινότητας

Η ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ IGEM PATRAS ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ IGEM

ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ, ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ, ΕΚΠΑ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΤΣΙΑΝΑΒΑ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ, ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΠΑΤΡΙΝΟΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΣ

Ο Παγκόσμιος Διαγωνισμός Συνθετικής Βιολογίας iGEM ξεκίνησε το 2003 με έδρα το Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασαχουσέτης (Massachusetts Institute of Technology, MIT) και διοργανώνεται ετησίως από το International Genetically Engineered Machine Foundation (iGEM, www.igem.org). Πρόκειται για έναν διαγωνισμό που ενώνει μαθητές και φοιτητές ανά τον κόσμο, δίνοντας τους την ευκαιρία να εξερευνήσουν τον κλάδο της Συνθετικής Βιολογίας με απώτερο σκοπό την επίλυση καίριων προβλημάτων.

Κάθε χρόνο περισσότερες από 300 διεπιστημονικές φοιτητικές ομάδες συμμετέχουν στο διαγωνισμό και εργάζονται για την επίλυση μιας πληθώρας παγκόσμιων προβλημάτων, όπως η έλλειψη νερού και τροφής, η περιβαλλοντική ρύπανση και οι ανίατες ασθένειες. Ως αποτέλεσμα, καλλιεργείται το πνεύμα συνεργασίας, επεκτείνονται οι πνευματικοί ορίζοντες και αναπτύσσονται δεξιότητες κρίσιμες για τη μελλοντική τους σταδιοδρομία.

Η φοιτητική ομάδα iGEM Patras (www.igem.upatras.gr) συστάθηκε το 2018 και έχει έδρα το εργαστήριο Φαρμακογονιδιωματικής και Εξατομικευμένης Θεραπείας του τμήματος Φαρμακευτικής του Πανεπιστημίου Πατρών. Η συμμετοχή της ομάδας στον διαγωνισμό συνθετικής βιολογίας εγκαινιάστηκε το 2019 με το project “Hippocrates” που κατέκτησε αργυρό μετάλλιο. Έχοντας θέσει ως στόχο την εξατομίκευση της θεραπείας, η ομάδα προχώρησε στην ανάπτυξη ενός διαγνωστικού τεστ με τη χρήση του φορητού εργαστηρίου Μοριακής Βιολογίας 2MoBiL για τον ακριβή προσδιορισμό της απαιτούμενης δόσης στατινών, μιας κατηγορίας φαρμάκων που απευθύνονται σε ασθενείς με καρδιαγγειακά νοσήματα.

Έπειτα, το 2021 η ομάδα iGEM Patras κατάφερε μέσα από το project PGasus (Πήγασος) να κατακτήσει χάλκινο μετάλλιο καθώς ήταν προτεινόμενη για το inclusivity award (βραβείο ενσωμάτωσης) το οποίο αφορούσε την προσαρμογή της επιστημονικής ενημέρωσης, ώστε να καταστεί προσβάσιμη σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Το όνομα PGasus προέρχεται από τα αρχικά γράμματα της φαρμακογονιδιωματικής και από την ομώνυμη οντότητα της ελληνορωμαϊκής μυθολογίας, για την οποία πίστευαν ότι διέθετε θεραπευτικές ικανότητες. Το project PGasus αποσκοπούσε στον περιορισμό σοβαρών ανεπιθύμητων ενεργειών κατά τη θεραπευτική αντιμετώπιση ψυχιατρικών ασθενειών με τη βοήθεια της φαρμακογονιδιωματικής. Συγκεκριμένα, στόχευε σε γονίδια ηπατικών ενζύμων που είναι υπεύθυνα για τον μεταβολισμό της συντριπτικής πλειοψηφίας φαρμάκων. Το παραπάνω εγχείρημα καθίσταται εφικτό μέσα από τη χρήση ειδικού φορητού αλληλουχητή DNA MinION. Το MinION είναι μία φορητή συσκευή Αλληλούχησης DNA νέας γενιάς (NGS-Next Generation Sequencing) μικρού μεγέθους και μάζας περίπου 450 γραμμαρίων, που είναι συνδεδεμένη με ηλεκτρονικό υπολογιστή. Με τη χρήση της παραπάνω συσκευής, αλληλουχίες νουκλεϊκών οξέων μπορούν να αλληλουχηθούν και έτσι, η διάγνωση του ασθενούς καθίσταται εύκολη, γρήγορη, ακριβής και ανέξοδη, με αποτέλεσμα τη βελτιστοποίηση της θεραπείας.

Το 2022 έγινε στροφή στο αντικείμενο ενασχόλησης της ομάδας. Το project Paggaia (Παγγαία) αφορούσε την εφαρμογή των μεθόδων ακριβείας στον γεωργικό τομέα με στόχο τη βελτιστοποίηση της απόδοσης των καλλιεργειών, με ελάχιστο δυνατό αντίκτυπο στο περιβάλλον. Πραγματοποιήθηκε ενδελεχής μελέτη πολλών από τις παραμέτρους που καθορίζουν την ποιότητα του εδάφους (από φυσικοχημικές και αγρονομικές ιδιότητες μέχρι και το μικροβίωμα του εδάφους), χρήση σύγχρονων εργαλείων και μεθόδων, όπως τηλεπιτήρηση, δειγματοληψία με drones και αλληλούχιση DNA νέας γενιάς, καθώς και ανάπτυξη μοντέλων μηχανικής μάθησης και τεχνητής νοημοσύνης. Έτσι παρέχεται στους γεωργούς μία λύση για την ενίσχυση των καλλιεργειών δίχως την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και της υγείας των καταναλωτών που μπορεί να προκληθεί από την αλόγιστη χρήση ζιζανιοκτόνων και φυτοφαρμάκων.

Το project της iGEM Patras 2023 εστιάζει στον καρκίνο, μια νόσο που πλήττει μεγάλο μέρος του πληθυσμού παγκοσμίως. Ο τίτλος του project «Hyperion» προέρχεται από τον Υπερίωνα, έναν εκ των Τιτάνων στην ελληνική μυθολογία. Η ανάλυση του ονόματος του Υπερίωνα, που στην κυριολεξία σημαίνει αυτός που υπερίπταται της γης, παραπέμπει σε μια θεϊκή δύναμη που θέτει σε κίνηση τους πλανήτες, τον ήλιο, τη σελήνη, τα αστέρια και τις εποχές που προκαλούνται από αυτά, σαν ένας ενορχηστρωτής του διαστήματος. Έτσι και το project της iGEM Patras 2023 στοχεύει στη μετατροπή του καρκίνου σε έναν αστερισμό. Στόχος του φετινού project αποτελεί η έγκυρη και έγκαιρη διάγνωση για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της νόσου. Η ομάδα ασχολείται με την κατασκευή ενός ειδικού αισθητήρα, ο οποίος επεξεργάζεται δείγματα αίματος και κατόπιν, εντός λίγων δευτερολέπτων, ανιχνεύει την παρουσία καρκινικών κυττάρων μέσω κατάλληλου λογισμικού, εστιάζοντας σε συγκεκριμένους βιοδείκτες. Πρόκειται για κινάσες, δηλαδή βιολογικά ένζυμα που έχουν τη δυνατότητα να φωσφορυλιώνουν άλλες πρωτεΐνες, τροποποιώντας τη λειτουργία τους. Το φαινόμενο αυτό, είναι γνωστό ως φωσφορυλίωση και αποτελεί βασικό στάδιο στη μεταβίβαση σήματος εντός του κυττάρου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ανεξέλεγκτη φωσφορυλίωση συντελεί στην εμφάνιση πολλαπλών μορφών καρκίνου. Η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία της παραπάνω μεθόδου στηρίζονται στο γεγονός ότι η νόσος μπορεί να ανιχνευτεί σε εύλογο χρονικό διάστημα, ακόμα και σε πρώιμο στάδιο. Πρόκειται για μια πρωτοποριακή τεχνική, η οποία έχει ήδη δοκιμαστεί επιτυχώς για τη διάγνωση της Covid-19, που δύναται να φέρει επανάσταση στη διάγνωση του καρκίνου, καθώς συμβάλλει στην κατηγοριοποίηση και πρόγνωση σχετικών ασθενειών.

Συμπερασματικά, τα project της ομάδας iGEM Patras εκτελούνται στο πλαίσιο του παγκόσμιου διαγωνισμού συνθετικής βιολογίας iGEM, κύριος στόχος του οποίου είναι ο σεβασμός, η τιμιότητα και η ευγενής άμιλλα μεταξύ των συμμετεχόντων καθώς και η εξέλιξη της ερευνητικής πρωτοβουλίας στον κλάδο της Συνθετικής Βιολογίας. Κατέχουν ιδιαίτερη δυναμική στον χώρο αυτό και αποσκοπούν σε παγκόσμια αναγνώριση από το ευρύ κοινό, ώστε να εξελιχθούν σε επικυρωμένες γνώσεις αναγνωρισμένες από την επιστημονική κοινότητα, ικανές να παράσχουν λύσεις σε σύγχρονα προβλήματα.

PROMOCON: ΠΡΟΑΓΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΗΘΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Τα τελευταία χρόνια τα ηθικά ζητήματα που ανακύπτουν στους χώρους φροντίδας και έρευνας στην υγεία έρχονται διαρκώς στο προσκήνιο. Οι επαγγελματίες υγείας έχουν ηθικά καθήκοντα που σχετίζονται με την αυτονομία των ασθενών, τον σεβασμό της προσωπικότητάς τους, την αποφυγή πρόκλησης οποιασδήποτε βλάβης σε συνδυασμό με την, στο μέτρο του εφικτού, ευεργεσία τους, καθώς και τη δίκαιη κατανομή των ανεπαρκών πόρων που διαθέτουν τα συστήματα υγείας. Παράλληλα, ηθικοί προβληματισμοί διέπουν και τις σχέσεις των επαγγελματιών υγείας μεταξύ τους, όπως και τη σχέση τους με το σύνολο της κοινωνίας, καθώς η ευθύνη τους δεν περιορίζεται αποκλειστικά στα εργασιακά τους καθήκοντα. Η ανάδειξη αυτών των ζητημάτων έχει οδηγήσει τις σχολές επαγγελματιών υγείας διεθνώς στην αναζήτηση τρόπων με τους οποίους θα μπορούσαν να προσφέρουν τα κατάλληλα εφόδια στους φοιτητές τους, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε περίπλοκες ηθικές καταστάσεις.

Το επάγγελμα της Νοσηλευτικής έχει πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια, καθώς τα μέλη του συνιστούν την πολυπληθέστερη ομάδα εργαζόμενων στον χώρο της υγείας, ενώ κατά κανόνα οι νοσηλευτές είναι εκείνοι που έρχονται σε μεγαλύτερη επαφή με τους λήπτες υπηρεσιών υγείας, παρέχοντας τη φροντίδα που χρειάζονται σε όλα τα επίπεδα. Συνεπώς, είναι αναμενόμενο ότι εμπλέκονται σε πολύπλοκες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που συχνά συνεπάγονται και ενεργοποιούν μια ηθική διάσταση. Πρόσφατα, παγκόσμια γεγονότα, όπως η πανδημία COVID-19, έθεσαν όλους τους επαγγελματίες υγείας σε δοκιμασία, ενισχύοντας την πίεση στον σωματικό και συναισθηματικό φόρτο εργασίας τους. Η υγειονομική κρίση επιδεινώνει ορισμένα προϋπάρχοντα προβλήματα, όπως η έλλειψη πόρων και η προτεραιοποίηση κατά την κατανομή τους, τα οποία μπορούν να αυξήσουν την ηθική ανησυχία των νοσηλευτών και να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχική τους υγεία. Με τη σειρά του αυτό μπορεί να επηρεάσει την ασφάλεια και την ποιότητα της παρεχόμενης νοσηλευτικής φροντίδας, καθώς και την ικανότητα λήψης ηθικά κατάλληλων αποφάσεων σε πολύπλοκες καταστάσεις.

Η νοσηλευτική ηθική και δεοντολογία διδάσκονται σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, όπως και σε δράσεις συνεχιζόμενης εκπαίδευσης. Όμως αυτή η διδασκαλία είναι συχνά αποσπασματική και πολύ περισσότερο θεωρητική από ό,τι θα έπρεπε να είναι. Παρέχει γνώσεις περί ηθικής και δεοντολογίας, οι οποίες δεν είναι εύκολο να μετατραπούν σε ικανότητες που να μπορούν να καλλιεργηθούν και να διαμορφώσουν έτσι τις ηθικές προσωπικότητες που απαιτούνται για τη διαχείριση πολύπλοκων διλημμάτων και προκλήσεων. Σε αντίθεση με την κανονιστική ηθική, η εφαρμοσμένη ηθική υποεκπροσωπείται στα προγράμματα σπουδών, ενώ πρόσθετο πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη ομοιογένειας μεταξύ των διαφόρων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων

αναφορικά με τις στρατηγικές αποτελεσματικής διδασκαλίας της. Τίθεται λοιπόν ένα διττό ερώτημα, πρώτον, ως το ποιες ακριβώς είναι αυτές οι ηθικές ικανότητες που πρέπει να αναπτυχθούν, και δεύτερον, ως προς τον τρόπο με τον οποίον μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτή η ανάπτυξη.

Αυτές οι ανησυχίες μελετώνται από ένα συγκεκριμένο έργο με επικεφαλής την καθηγήτρια Alvisa Palese (Πανεπιστήμιο του Udine - Τμήμα Ιατρικής), μαζί με τους συνεργάτες της Dr. Jessica Longhini και Dr. Stefania Chiappinotto και με τη συμμετοχή φορέων από άλλες 5 χώρες: το Τμήμα Νοσηλευτικής του Πανεπιστημίου Πατρών (με επιστημονικά υπεύθυνο τον Επίκουρο Καθηγητή Μιχάλη Ηγουμενίδη), το Πανεπιστήμιο του Leuven (Βέλγιο, Καθηγητής Chris Gastmans), το Πανεπιστήμιο Turku (Φινλανδία, Καθηγήτρια Riitta Suhonen), το Trinity College Δουβλίνου (Ιρλανδία, Καθηγήτρια Catherine McCabe) και τον Σύνδεσμο Νοσηλευτών και Μαιών Κύπρου (ΠΑΣΥΝΜ, Καθηγήτρια Ευριδίκη Παπασταύρου). Το εν λόγω έργο ονομάζεται PROMOCON (Promoting a Morally Competent Nurse), είναι χρηματοδοτούμενο από το Erasmus+, ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2022 και θα διαρκέσει δύο χρόνια. Στόχος του είναι η προώθηση της βαθύτερης κατανόησης της σημασίας των ηθικών αξιών και των ηθικών αρχών στη Νοσηλευτική, καθώς και η ενίσχυση των ηθικών και δεοντολογικών ικανοτήτων σε επαγγελματίες και φοιτητές νοσηλευτικής. Οι επιμέρους στόχοι αναλύονται σε αντίστοιχα υπο-έργα, τα οποία βρίσκονται σε δυναμική αλληλεπίδραση.

Αρχικά, θα πραγματοποιηθεί ανάλυση αναγκών μέσω διακρατικής ποιοτικής μελέτης για όλους τους πληθυσμούς ενδιαφέροντος. Ήδη έχει ξεκινήσει μία μελέτη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των χωρών, οι οποίες συμμετέχουν, όπως και δύο συστηματικές βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις προκειμένου να εντοπιστούν: α) αποτελεσματικές παρεμβάσεις για την προώθηση ηθικών ικανοτήτων και β) εργαλεία για την αξιολόγησή τους. Από τα αποτελέσματα αυτών των αρχικών δραστηριοτήτων, θα σκιαγραφηθεί το προφίλ του/της «ηθικά ικανού/ής» νοσηλεύτη/τριας, και θα αναπτυχθεί ένα σχετικό πρόγραμμα σπουδών. Οι ζητούμενες ηθικές ικανότητες θα αναλυθούν και θα προσφερθούν μέσω ενός MOOC, ενός δωρεάν μαζικού διαδικτυακού μαθήματος ανοιχτού σε όλους στα αγγλικά, καθώς και στις γλώσσες των συμμετεχόντων εταίρων. Το πρόγραμμα θα παραδοθεί σε διαδικτυακή πλατφόρμα μετά από μια πιλοτική μελέτη, στην οποία θα συμμετέχουν νοσηλευτές και φοιτητές νοσηλευτικής μεταξύ των χωρών του έργου. Για την υποστήριξη των εκπαιδευτών στην ανάπτυξη ηθικών ικανοτήτων και για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του έργου θα αναπτυχθεί μια εργαλειοθήκη "Train the Trainers" και θα διεξαχθεί ένα δια ζώσης Θερινό Σχολείο, στο οποίο θα συμμετάσχουν εκπαιδευτές από διαφορετικές χώρες. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της ανταλλαγής αποτελεσματικών εμπειριών για την προώθηση των ηθικών ικανοτήτων, στη δημιουργία ενός διακρατικού δικτύου και στην υποστήριξη των εκπαιδευτών με τεκμηριωμένα εργαλεία. Όλα τα αποτελέσματα του έργου θα συγχωρευθούν σε έναν Οδηγό Καλής Πρακτικής για νοσηλευτές, φοιτητές, εκπαιδευτές και ενδιαφερόμενους, ο οποίος θα μεταφραστεί στις γλώσσες των συμμετεχουσών χωρών.

Το Τμήμα Νοσηλευτικής του Πανεπιστημίου Πατρών ηγείται του υπο-έργου για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού και της διαδικτυακής πλατφόρμας μέσω της οποίας θα προσφέρεται δωρεάν. Το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει ασκήσεις προσομοίωσης, εργασίες καλλιέργειας ενσυναίσθησης, θεωρητικές διαλέξεις, εκπαιδευτικά βίντεο και δράσεις αυτό-αξιολόγησης. Σημαντικός αρωγός σε αυτό το εγχείρημα είναι το Εργαστήριο Προσομοίωσης Φροντίδας του Ασθενή (ΠΡΟΦΑ), με διευθυντή τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Νοσηλευτικής, Νίκο Στεφανόπουλο. Το εργαστήριο παρέχει την τεχνογνωσία και τις υποδομές, προκειμένου το εκπαιδευτικό υλικό που θα παραχθεί να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις καινοτομίας, βιωσιμότητας και προσβασιμότητας, πάντα με γνώμονα τις ανάγκες συνεχιζόμενης εκπαίδευσης του νοσηλευτικού επαγγέλματος.

Το νοσηλευτικό επάγγελμα είναι συνυφασμένο με την ηθική ακεραιότητα, το αίσθημα ευθύνης και τη διάθεση προσφοράς. Το PROMOCON αποτελεί ένα έργο που υπηρετεί αυτές τις αξίες και συμβάλλει στη διαρκή ηθική εγρήγορση των νοσηλευτών, προκειμένου να συνεχίσουν να προσφέρουν τις φροντίδες τους με έναν, όσο το δυνατόν, πιο ολοκληρωμένο τρόπο, παρά τις δυσκολίες και τις προκλήσεις της σύγχρονης καθημερινότητας.

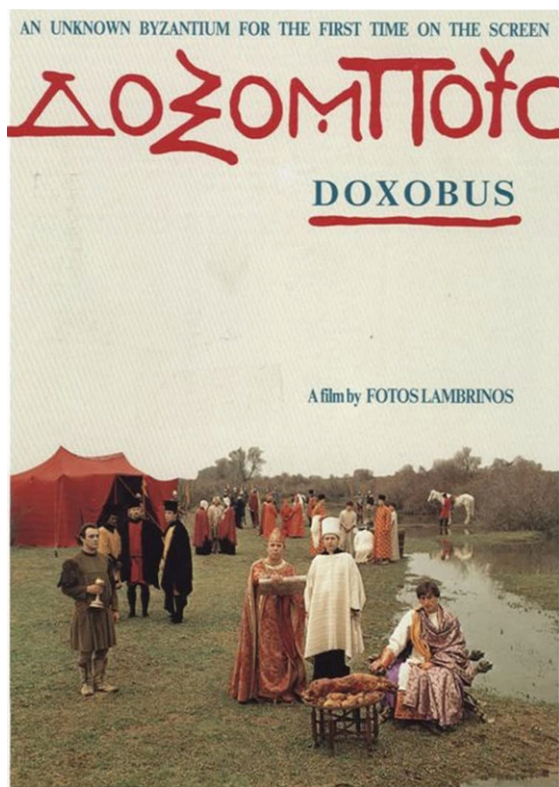
ΕΙΡΗΝΗ-ΣΟΦΙΑ ΚΙΑΠΙΔΟΥ

ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Η ειδίκευση Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών (BNEΣ) του Τμήματος Φιλολογίας οργάνωσε μέσα στον Μάιο δύο εκδηλώσεις οι οποίες έφεραν στο προσκήνιο το ζήτημα της πρόσληψης της ιστορίας και του πολιτισμού της Βυζαντινής αυτοκρατορίας από τις σύγχρονες Τέχνες. Η πρώτη έλαβε χώρα την Πέμπτη 4 Μαΐου, οπότε προβλήθηκε στο Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Πατρών η βυζαντινόθεμη ταινία *Δοξόμπους* (1987), σε σκηνοθεσία Φώτου Λαμπρινού. Η δεύτερη δράση πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 15 Μαΐου σε συνεργασία με τα μέλη της ομάδας *Byzantine Tales* Σπύρο Θεοχάρη και Χρυσανγή Σακελλαροπούλου, οι οποίοι από το 2019 δραστηριοποιούνται ενεργά στον χώρο δημιουργίας graphic novels με θέματα και πρόσωπα από τη βυζαντινή ιστορία.

Όσον αφορά ειδικότερα την ταινία *Δοξόμπους*, το θέμα της είναι η εμφύλια σύρραξη μεταξύ των αυτοκρατόρων Ανδρονίκου Β' και Ανδρονίκου Γ' τον 14ο αιώνα και πώς αυτή επηρέασε καθοριστικά τη ζωή και την οικονομική εξέλιξη του μεσαιωνικού χωριού Δοξόμπους στην επαρχία των Εζεβών (σημερινός Νομός Σερρών). Καθώς ξεδιπλώνόταν η πλοκή, οι θεατές – μέλη του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού του Πανεπιστημίου, φοιτήτριες και φοιτητές, καθώς και απλοί σινεφίλ της πόλης μας – απολάμβαναν τα εξαιρετικά πλάνα της ταινίας, τα γεμάτα με εικαστικές ανταποκρίσεις στα ακαταμάχητα φθινοπωρινά χρώματα της Μακεδονίας, μέσα στα οποία παρέλαυναν διεφθαρμένοι εκπρόσωποι της στρατιωτικής και εκκλησιαστικής εξουσίας, κρυψίνους μοναχοί, καταπιεσμένοι χωρικοί και αιρετικοί καλλιτέχνες. Οι τελευταίοι μάλιστα χοροστάτησαν σε δύο άκρως υποβλητικές σκηνές, κατά τις οποίες ο σκηνοθέτης ανασύστησε, με τη βοήθεια των πηγών και της φαντασίας του, το θρησκευτικό τελετουργικό τους στις όχθες του ποταμού Στρυμόνα.

Την εκδήλωση χαιρέτισαν ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Πατρών, Καθηγητής Χρήστος Μπούρας, η Πρόεδρος του Τμήματος Φιλολογίας, Καθηγήτρια Ευφημία Καρακάντζα και η εκπρόσωπος της ειδίκευσης BNEΣ, Επίκουρη Καθηγήτρια Ειρήνη-Σοφία Κιαπίδου, ενώ την ταινία προλόγισε ο Επίκουρος Καθηγητής Κωνσταντίνος Χρυσόγελος. Ο τελευταίος συντόνισε και τη ζωντανή συζήτηση που ακολούθησε το πέρας της προβολής γύρω από την ποιητική φυσιογνωμία του *Δοξόμπους*, με έμφαση στους τρόπους με τους οποίους οι βυζαντινές πηγές μετουσιώθηκαν σε κινηματογραφικό υλικό από τους δημιουργούς της ταινίας. Ο διάλογος σχετικά με τους όρους πρόσληψης της βυζαντινής γραμματείας από τον κινηματογραφικό φακό συνεχίστηκε και εκτός της αίθουσας προβολής, στα πηγαδάκια που δημιουργήθηκαν μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών. Η αναπαράσταση των αιρετικών καλλιτεχνών, η οποία αντλεί σαφώς στοιχεία από την αίρεση των Βογομίλων, κέντρισε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των φοιτητών και ο λόγος γι' αυτό σχετίζεται, μεταξύ άλλων, με το ότι επιλεγμένες πρωτογενείς πηγές γύρω από το βογομιλικό φαινόμενο είχαν αποτελέσει διδακτικό υλικό σε προηγούμενα εξάμηνα, με αποτέλεσμα τώρα οι φοιτητές να έχουν την ευκαιρία να συγκρίνουν τη γνώση που απέκτησαν από τα κείμενα με όσα είδαν να εκτυλίσσονται δραματοποιημένα μέσα στην ταινία.

Ανάλογη εμπειρία βίωσαν και όσοι παρακολούθησαν την παρουσίαση των *Byzantine Tales* με θέμα τα «Κόμικς με βυζαντινή θεματολογία: διαδικασία δημιουργίας, προκλήσεις και διαχείριση πηγών» στο πλαίσιο του μαθήματος «Βυζαντινοί Ιστορικοί και Χρονογράφοι» (διδάσκουσα: Ειρήνη-Σοφία Κιαπίδου). Έχοντας εξοικειωθεί αφενός με την αξιοποίηση των κειμένων της βυζαντινής ιστοριογραφίας ως βασικών πηγών πληροφόρησης για την ανασύσταση της βυζαντινής ιστορίας, αφετέρου με τη φιλολογική μελέτη τους ως προϊόντων της λογοτεχνικής βυζαντινής γραφής, οι παρευρισκόμενοι εκτέθηκαν ευχάριστα και σε μία τρίτη λειτουργία των πρωτότυπων κειμένων: αυτή της πηγής έμπνευσης για τη σύγχρονη τέχνη των graphic novels με ιστορικό πυρήνα. Όπως εξήγησαν με θέρμη οι *Byzantine Tales*, για τον διαρκώς εξελισσόμενο καλλιτεχνικό χώρο των graphic novels το Βυζάντιο ως η μοναδική μεσαιωνική αυτοκρατορία της Ευρώπης με διάρκεια ζωής πάνω από 1000 χρόνια αποτελεί τον ιδανικό καμβά καλλιτεχνικής έκφρασης των ανθρώπινων συγκρούσεων για την εξουσία.

Η επίγευση και των δύο αυτών εκδηλώσεων ήταν γλυκιά. Τόσο οι φοιτητές όσο και εκείνοι που προέρχονταν από άλλες ομάδες, σχετιζόμενες ή όχι με το Πανεπιστήμιο Πατρών, ανταποκρίθηκαν θετικά και με ενδιαφέρον σε αυτές τις πρωτοβουλίες. Πέρα από την αισθητική απόλαυση που προκάλεσαν τόσο η ταινία *Δοξόμπος* του Φώτου Λαμπρινού, όσο και τα graphic novels της ομάδας *Byzantine Tales*, αναδύθηκαν θέματα με έντονο διεπιστημονικό ενδιαφέρον, στο επίκεντρο των οποίων βρέθηκε η πρόσληψη των κειμένων και του υλικού πολιτισμού του Βυζαντίου από τους καλλιτέχνες του χθες και του σήμερα. Διατυπώθηκαν έτσι σημαντικά ερωτήματα που αφορούν στους όρους με τους οποίους γίνεται αυτή η πρόσληψη, όπως, επί παραδείγματι, για το πού ακριβώς οριοθετείται το σημείο συνάντησης της επιστημονικής έρευνας με τη δημιουργική φαντασία και πώς το τελικό αποτέλεσμα διαμορφώνεται από το εκάστοτε καλλιτεχνικό μέσο (ταινία, graphic novel). Κατ' αυτόν τον τρόπο, φοιτητές και διδάσκοντες που συμμετείχαν στις εν λόγω δράσεις είχαν την ευκαιρία να ξεφύγουν για λίγο από την αποκλειστική μελέτη των κειμένων και να εισέλθουν σε ένα πεδίο δυναμικών ερευνητικών προκλήσεων, μέσω του οποίου διανοίγονται νέοι ορίζοντες για την επιστήμη της Βυζαντινολογίας και όχι μόνο. Κοινή ευχή και υπόσχεση όλων παρόμοιες δράσεις να επαναληφθούν στο άμεσο μέλλον.

Η ΝΕΥΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

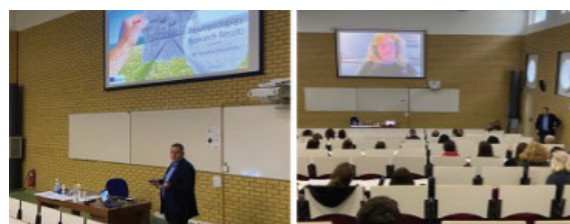

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ (ΜΕΤ)
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΓΚΑΚΗ
ΜΕΛΟΣ ΕΔΙΠ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ (ΤΕΕΑΠΗ)

Την Παρασκευή 10 Μαρτίου 2023 και ώρα 17.00-20.30, διοργανώθηκε στο Τμήμα Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής διά ζώσης ημερίδα διάχυσης με θέμα «Η Νευροεπιστήμη στη Διδασκαλία και Μάθηση στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Το έργο Neuropedagogy». Στο πλαίσιο της ημερίδας πραγματοποιήθηκαν οι εξής ομιλίες:

Κατά τη διάρκεια των χαιρετισμών, η κα. Ελένη Βογιατζάκη, μέλος του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής, μίλησε σύντομα για την ιστορία του Τμήματος, το οποίο είναι το πρώτο Τμήμα Πληροφορικής στην Ελλάδα. Ο Καθηγητής Θανάσης Καραλής, Επιστημονικός Υπεύθυνος του Κέντρου Υποστήριξης της Διδασκαλίας και της Μάθησης Πανεπιστημίου Πατρών παρουσίασε την ιστορία και τη δράση του ΚΕ.ΔΙ.ΜΑ. Η Επιστημονική Υπεύθυνη Δρ. Μαρία Φραγκάκη παρουσίασε το έργο «Νευροπαιδαγωγική», καθώς και τους Νευρομύθους και τον αντίκτυπό τους στη διδασκαλία και μάθηση. Ειδικότερα, αναλύθηκαν 5+1 παραδείγματα νευρομύθων στην εκπαίδευση, όπως τα μαθησιακά στυλ ή ότι η λογική εδράζεται στο αριστερό ημισφαίριο ενώ η δημιουργικότητα στο δεξιό. Ο ερευνητής Δρ. Στυλιανός Μυστακίδης παρουσίασε τα κύρια ερευνητικά αποτελέσματα από τρεις δημοσιευμένες εργασίες σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια, καθώς και δύο τεχνικές αναφορές (reports) που επιμελήθηκε η ελληνική ομάδα του έργου. Η υπ. Διδακτοράς κα. Ελπινίκη Παππά παρουσίασε Διδακτικές Προσεγγίσεις υπό το πρίσμα της Νευροεπιστήμης, καθώς και τη συσχέτιση της Νευροεπιστήμης με την παιδαγωγική θεωρία του Εποικοδομητισμού (Constructivism). Οι κ. Κωνσταντίνος Δημητρόπουλος (υπ. Διδάκτορας, ερευνητής) και Δρ. Στυλιανός Μυστακίδης παρουσίασαν το ασύγχρονο ηλεκτρονικό μάθημα «Διδακτικές Μέθοδοι βασισμένες στη Νευροεπιστήμη» και την πανευρωπαϊκή κοινότητα πρακτικής διδασκόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το ηλεκτρονικό μάθημα περιέχει 6 θεματικές ενότητες για την επιμόρφωση διδασκόντων στην ανώτατη εκπαίδευση:

1. Εισαγωγή στη Νευροπαιδαγωγική
2. Νευρομύθοι
3. Εμπλοκή
4. Συγκέντρωση & Προσοχή
5. Συναισθήματα
6. Συνειρμική Μνήμη

Το ηλεκτρονικό μάθημα και η κοινότητα πρακτικής φιλοξενούνται σε πλατφόρμα που ανέπτυξε η ομάδα έργου του Πανεπιστημίου Πατρών με την υποστήριξη των Τμήματων Σχεδιασμού & Ανάπτυξης Λογισμικού και Δικτυακών και Υπολογιστικών Υποδομών (UPNet) και είναι ελεύθερα προσβάσιμη στη διεύθυνση: <https://elearn.neuropedagogy.upatras.gr/>

Μετά από κάθε ομιλία διεξήχθη ένας πολύ ζωντανός διάλογος με τις δεκάδες συμμετέχουσες/οντες που ζωντάνεψαν την ημερίδα με ερωτήσεις και παρατηρήσεις.

Το έργο Neuropedagogy χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus+ KA2 και υλοποιείται από τους εξής φορείς: Wyższa Szkoła Biznesu I Nauk O Zdrowiu (Πολωνία, Συντονιστής), Fundació Universitat Jaume I-Empresa (Ισπανία), INNETICA (Ισπανία), Πανεπιστήμιο Πατρών (Ελλάδα), University of Ruse (Βουλγαρία) και UC Leuven-Limburg (Βέλγιο).

Τα αποτελέσματα του έργου είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο neuropedagogy.eu, ενώ οι δημοσιευμένες ερευνητικές εργασίες είναι διαθέσιμες εδώ: <https://www.researchgate.net/project/Neuropedagogy-3>

ΣΥΝΤΑΓΟΓΡΑΦΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ – «Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ»

ΕΥΓΕΝΙΑ ΟΡΦΑΝΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΣ

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΜΗΛΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Υ/Η ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

Σε μια εποχή όπου η ψυχική υγεία είναι μια διαρκώς αυξανόμενη ανησυχία, οι βιβλιοθήκες, πολύ πέρα από τον παραδοσιακό τους ρόλο, συνεισφέρουν στην καλλιέργεια της ευημερίας των ατόμων και των κοινοτήτων, λειτουργώντας ως χώροι χωρίς αποκλεισμούς, δίνοντας τη δυνατότητα στους χρήστες τους να εξερευνήσουν τις μεταμορφωτικές δυνατότητες της λογοτεχνίας, να συμμετέχουν σε θεραπευτικές δραστηριότητες και να συνδεθούν με άλλους στο ταξίδι τους προς τη βελτίωση της ψυχικής υγείας.

Στο πλαίσιο αυτό η Athens Comics Library σε συνεργασία με το Refugee Week Greece επιλέχθηκε από το European Cultural Foundation και το Europe Challenge 2022, να σχεδιάσει και να αναπτύξει πιλοτικά ένα πρόγραμμα «Συνταγογράφησης Βιβλιοθηκών» το οποίο στοχεύει να αναδείξει τη θεραπευτική δύναμη των ιστοριών και τις βιβλιοθήκες ως ασφαλείς χώρους ίασης, υποστήριξης και έμπνευσης, ενισχύοντας τελικά μια κοινωνία όπου ευδοκιμεί η ψυχική ευημερία.

Στη διαδρομή αυτή αναζητήσε και άλλες βιβλιοθήκες, με τις οποίες επιχείρησε να φέρει στην επιφάνεια το επίπνο, αλλά και πολλές φορές ταμπού, θέμα της ψυχικής υγείας και να αναζητήσει καινοτόμους τρόπους αντιμετώπισής του. Μετά από σχετική εκδήλωση ενδιαφέροντος, η Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης επιλέχθηκε έπειτα από πρόσκληση ενδιαφέροντος (μαζί με τη βιβλιοθήκη του Αγροτικού Καταστήματος Κράτησης Αγιάς, τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ραψάνης του Δήμου Τεμπών και τη Δημοτική Βιβλιοθήκη ΟΚΑΠΑ του δήμου Φιλοθέης-Ψυχικού) για να συμμετάσχει στο πιλοτικό αυτό πρόγραμμα σε συνεργασία με την Κοινωνική Μέριμνα.

Η δράση με όνομα «Η Δύναμη των Λέξεων» πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου 2023 και σκοπός της ήταν να βοηθήσει τους φοιτητές/ριες, μέσα από τεχνικές δημιουργικής γραφής, να σταθούν απέναντι σε ήπια ψυχικά άλγη και ψυχολογικές πιέσεις που δέχονται. Δευτερεύοντες στόχοι της δράσης ήταν η από κοινού ανακούφιση από τα όποια ψυχολογικά τους ζητήματα, η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων, αλλά και η απόκτηση περισσότερης αυτοπεποίθησης, σιγουριάς και εμπιστοσύνης στον εαυτό τους.

Η δράση είχε συνολική διάρκεια έξι εβδομάδων, με δίωρες εβδομαδιαίες συναντήσεις και πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα από 2 Μαρτίου έως 6 Απριλίου 2023, δια ζώσης, στη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης στην Πανεπιστημιούπολη Ρίου. Η συμμετοχή ήταν δωρεάν και συμμετείχαν συνολικά 11 προπτυχιακοί φοιτητές/ριες του Πανεπιστημίου Πατρών.

Οι συναντήσεις ήταν δομημένες με τέτοιο τρόπο ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους, να νιώσουν συναισθήματα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και ευχαρίστησης και τέλος να μπορέσουν να εκφραστούν γράφοντας, βάσει συγκεκριμένης θεματολογίας ή συγκεκριμένων κατευθύνσεων. Συνοπτικά, σε κάθε συνάντηση, με εξαίρεση την αρχική που επιπροσθέτως έγινε η σύσταση και γνωριμία των συμμετεχόντων μεταξύ τους, πραγματοποιούνταν αρχικά μία δραστηριότητα (όπως για παράδειγμα το «Σεντούκι του Παππού») η οποία είχε ως στόχο την ουσιαστικότερη γνωριμία των συμμετεχόντων, το «δέσιμο» της ομάδας και τη δημιουργία κλίματος ασφάλειας και άνεσης. Στη συνέχεια, δινόταν στα μέλη της ομάδας μία δραστηριότητα στην οποία ενθαρρύνονταν να εκφραστούν, να συνομιλήσουν μεταξύ τους και να αλληλεπιδράσουν, π.χ. «Μια φω-

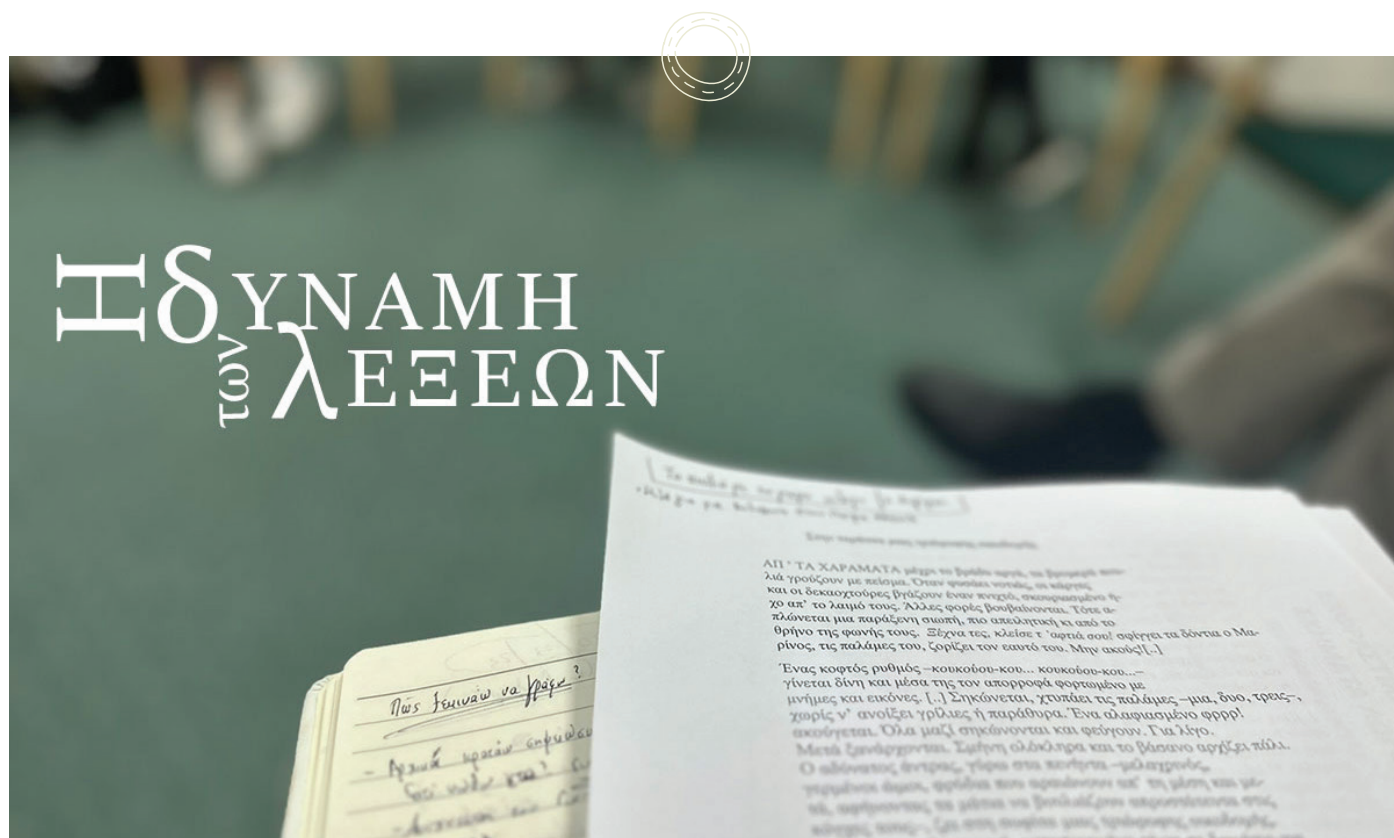

τογραφία από το παρελθόν». Η κεντρική δραστηριότητα είχε ως αντικείμενο τη δημιουργική γραφή βάσει συγκεκριμένης θεματολογίας και οι συμμετέχοντες είχαν την επιλογή να διαβάσουν το κείμενό τους στην ομάδα και να δεχθούν σχόλια. Κάθε συνάντηση ολοκληρώνονταν με ένα παιχνίδι, με σκοπό την ενίσχυση του κλίματος θετικής αλληλεπίδρασης.

Τη δράση ανέλαβαν να υλοποιήσουν οι βιβλιοθηκονόμοι Αγγελική Γιαννοπούλου, Ευγενία Ορφανού και Αθανασία Σαλαμούρα, και η Μηχανικός Η/Υ και Πληροφορικής Χρυσάνθη Μηλιτσοπούλου. Την εποπτεία για τα θέματα ψυχικής υγείας ανέλαβε ο Κωνσταντίνος Αναστασόπουλος, Ψυχολόγος της Κοινωνικής Μέριμνας του Πανεπιστημίου Πατρών. Στη δράση συμμετείχαν η Δρ. Μαρία (Μάρω) Γαλάνη, ΕΕΠ του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνική Εργασίας, που συνέβαλε στην συνολική εκπόνηση, έχοντας συμβουλευτικό ρόλο, καθώς επίσης διεξήγαγε μία από τις συναντήσεις. Στη δράση συμμετείχε, επίσης, ο Πατρινός λογοτέχνης κ. Κώστας Λογαράς, που παρευρέθηκε ως προσκεκλημένος ομιλητής σε δύο συναντήσεις. Πραγματοποιήθηκε, επίσης, μια συμπληρωματική συνάντηση με προσκεκλημένο τον συγγραφέα κ. Φαρσάρη Γιάννη, ο οποίος αναφέρθηκε στις τεχνικές της μικρομυθοπλασίας.

Μετά την ολοκλήρωση της δράσης, δόθηκαν ερωτηματολόγια αξιολόγησης στους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες, ώστε να αποτιμηθεί το επίπεδο ικανοποίησης από τη συμμετοχή τους. Οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικές, τόσο ως προς τη συνολική ικανοποίηση που αισθάνθηκαν όσοι/ες συμμετείχαν, αλλά και ως προς τη συνέχιση/ επανάληψη της δράσης. Πιο συγκεκριμένα, σε κλίμακα 1-5 (Διαφωνώ απόλυτα, Διαφωνώ, Ούτε συμφωνώ - ούτε διαφωνώ, Συμφωνώ, Συμφωνώ απόλυτα), οι απαντήσεις των συμμετεχόντων είχαν βαθμολογία με μέσο όρο μεγαλύτερο από 4.4 στις περισσότερες ερωτήσεις, όπως για παράδειγμα την άποψή τους για την ικανοποίησή τους από γενικότερη οργάνωση της δράσης, την ικανοποίησή τους από τις εβδομαδιαίες δράσεις, καθώς και για το κατά πόσο οι καθοδηγήτριες τους βοήθησαν να αισθανθούν άνετα και να ανταποκριθούν στις προσδοκίες τους. Επιπροσθέτως, στις απαντήσεις διαφάνηκε η θέληση όσων συμμετείχαν να είχε η δράση μεγαλύτερη χρονική διάρκεια, καθώς η ερώτηση για την ικανοποίησή τους από τη συνολική διάρκεια της δράσης, είχε βαθμολογία 3.8.

Είναι αξιοσημείωτο ότι στο σημείο του ερωτηματολογίου που ζητούσε να εισαχθεί κάποιο σχόλιο - παρατήρηση, πολλοί/ές αναφέρθηκαν στο όμορφο κλίμα που υπήρχε, στην άνεση που ένιωθαν και στα θετικά συναισθήματα που είχαν κατά τις συναντήσεις, γεγονός που σίγουρα αποδεικνύει την επιτυχία της δράσης «Η Δύναμη των Λέξεων» στο σύνολό της.

ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΜΕ ΤΡΕΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΖΩΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ενα ιστορικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Πατρών, το οποίο εκπαιδεύει μεταπτυχιακούς φοιτητές για τρεις δεκαετίες, διεθνοποιείται και από τη νέα ακαδημαϊκή χρονιά θα έχει τη δυνατότητα να προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες εκπαίδευσης στην περιοχή της Βιοϊατρικής Μηχανικής σε φοιτητές από όλο τον κόσμο.

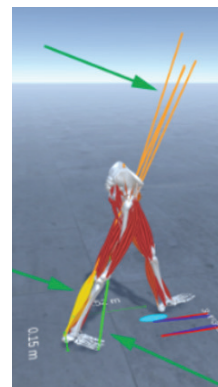
Το μεταπτυχιακό EMMBIOME υποστηρίζεται από το πλαίσιο Erasmus-Mundus της Ευρωπαϊκής επιτροπής και είναι ένα διετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα που εστιάζει στην εκπαίδευση φοιτητών για την απόκτηση ακαδημαϊκών δεξιοτήτων και ειδικών γνώσεων, ακολουθώντας την τρέχουσα παγκόσμια πρακτική στην περιοχή της βιοϊατρικής μηχανικής. Το EMMBIOME, πέρα από την εις βάθος εκπαίδευση, στοχεύει στην ανάπτυξη ερευνητικών δεξιοτήτων που εξασφαλίζουν τόσο την εξειδίκευση σε θέματα αιχμής αλλά και τη μελλοντική ενασχόληση με τον τομέα έχοντας άμεση αλληλεπίδραση με τη σχετική βιομηχανία.

Πρόκειται για ένα ιστορικό μεταπτυχιακό με τρεις δεκαετίες ζωή. Βασίζεται σε συνεργασία τεσσάρων τμημάτων του Πανεπιστημίου Πατρών και συγκεκριμένα των τμημάτων Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Υπολογιστών, Μηχανολόγων Μηχανικών, Μηχανικών Υπολογιστών και Πληροφορικής, και Ιατρικής. Μέσα από την εκπαίδευση και την έρευνα σε πεδία, στα οποία πρωτοστατεί και έχει διεθνή αναγνώριση το Πανεπιστήμιο Πατρών, όπως η Εμβιομηχανική, η Επεξεργασία Σήματος και Εικόνas, τα Βιοϋλικά, η Τεχνητή Νοημοσύνη και νέα αντικείμενα, όπως η Μικτή Πραγματικότητα στην Υγεία και η Βιοφωτονική, δίνεται στους φοιτητές ένα έναυσμα απελευθέρωσης της δυναμικής που ούτως ή άλλως διαθέτουν βάσει των εξαιρετικών προπτυχιακών σπουδών τους.

Ποια είναι η σημασία του για το Πανεπιστήμιο, την Πάτρα και τη δυτική Ελλάδα;

Από την ερχόμενη ακαδημαϊκή χρονιά θα φιλοξενούνται έως 30 ξένοι φοιτητές στο Πανεπιστήμιο Πατρών, αλλά και συνεργαζόμενοι καθηγητές από το Εξωτερικό. Είναι προφανές η ώσμωση που θα υπάρξει μεταξύ φοιτητών, αλλά και Καθηγητών και ερευνητικών ομάδων, καλλιεργώντας έτσι μια διεθνή κουλτούρα στο επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών και όχι μόνο.

Αξίζει ακόμα να αναφέρουμε ότι η δράση αυτή πέρα από το ότι θα συμβάλει σημαντικά στο να γίνει η Πάτρα αλλά και η δυτική Ελλάδα διεθνής κόμβος εκπαίδευσης, αναμένεται να προβάλει και την περιοχή μας όχι μόνο στους 30 περίπου ξένους φοιτητές που θα ζουν στην πόλη για κάθε ένα από τα επόμενα 5 χρόνια, αλλά και στους εκατοντάδες υποψήφιους κάθε χρόνο που θα ψάξουν να βρουν την πόλη όπως και πληροφορίες για αυτήν κατά τη διαδικασία υποβολής, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται.

Τι δυνατότητες δίνει στους φοιτητές;

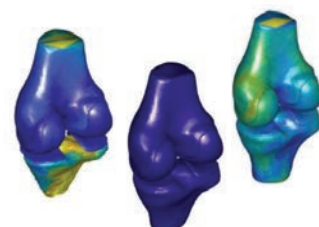
Πρακτικά το EMMBIOME δίνει στους φοιτητές τη δυνατότητα να εκπαιδευτούν σε ένα διεθνές πολυπολιτισμικό περιβάλλον με συμπληρωματικές υποδομές και τεχνογνωσία, αλλά και διασύνδεση με τη βιομηχανία. Έτσι πολλαπλασιάζονται τα πιθανά οφέλη για τους φοιτητές σε όλα τα παραπάνω επίπεδα. Επίσης, είναι πολύ σημαντική και η μηνιαία οικονομική υποστήριξη που θα δίνεται στους πρώτους είκοσι φοιτητές κάθε χρόνο.

<http://emmbiome.eu>

<https://www.biomed.upatras.gr>

<https://www.in.gr/2023/03/23/b-science/episthmes/vioiatriki-mixaniki-nees-synergasies-gia-ena-istoriko-metaptychiako-tou-panepistimiou-patron/>

<https://pelop.gr/vioiatriki-michaniki-konstantinos-moustakas-ena-metaptychiako-programma-apokta-evropaiko-aera/>

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Εκλέχτηκε καθηγητής της Πολυτεχνικής Σχολής Πατρών [ΠΣΠΠ] στην έδρα Ενσύρματου Τηλεπικοινωνίας και Διευθυντής του ομώνυμου Εργαστηρίου [ΕΕΤ] τον Ιανουάριο του 1969. Διορίστηκε και ξεκίνησε αμέσως παραδόσεις στις αρχές του 1970. Ήμουν ο πρώτος και μοναδικός καθηγητής της Σχολής που είχε ένα μόνο Τμήμα: των Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, με αποτέλεσμα να επωμισθώ όλο το βάρος της εκπαίδευσης των φοιτητών.

Όταν ήλθα στην Πάτρα οι φοιτητές της ΠΣΠΠ ήταν ήδη στο τρίτο έτος σπουδών. Είχαν διδαχθεί τα βασικά μαθήματα (Μαθηματικά, Φυσική, κλπ.) από καθηγητές της Σχολής Θετικών Επιστημών που τότε την έλεγαν Φυσικομαθηματική, αλλά κανένα ηλεκτρολογικό μάθημα, ελλείπει καθηγητών. Το ίδιο βεβαίως συνέβαινε στους δευτεροετείς και πρωτοετείς φοιτητές. Η κατάσταση ήταν κρίσιμη, οι φοιτητές διαμαρτύρονταν και είχε αρχίσει να συζητείται η αναστολή λειτουργίας της ΠΣΠΠ και η μεταγραφή των φοιτητών στο Μετσόβιο Πολυτεχνείο στην Αθήνα. Μετά την εκλογή μου εγκαταλείφθηκε η ιδέα αυτή.

Για την κάλυψη των κενών δίδαξα σειρά μαθημάτων πέρα από τα αντικείμενα της Ενσύρματης Τηλεπικοινωνίας (Γενική Ηλεκτροτεχνία, Ενεργειακά Συστήματα, Ηλεκτρικές Μετρήσεις κ.α.). Φίλοι Μηχανικοί της Δ.Ε.Η έρχονταν να βοηθήσουν εθελοντικά στις φροντιστηριακές και εργαστηριακές ασκήσεις. Έμμισθοι βοηθοί πλήρους απασχόλησης διορίστηκαν πολύ αργότερα, στα τέλη της δεκαετίας του '70. Ο καθηγητής, τότε, έκανε τα πάντα, παραδόσεις, φροντιστήρια, εργαστήρια, συγγραφή σημειώσεων και βιβλίων, εξετάσεις, διόρθωση γραπτών κ.ο.κ.

Η «υποδομή» ήταν άγνωστη λέξη εκείνα τα χρόνια. Στην αρχή είμαστε όλοι στοιβαγμένοι στο παράρτημα της οδού Κορίνθου. Μετά τοποθετήθηκαν στην Πανεπιστημιούπολη τα προκατασκευασμένα -21 ισόγεια κτίρια με μια μεγάλη αίθουσα και δύο γραφεία. Στο ΕΕΤ παραχωρήθηκε ένα από αυτά. Στη μεγάλη αίθουσα γίνονταν τα εργαστήρια και πολλές φορές παραδόσεις και εξετάσεις. Ήταν πρόχειρες κατασκευές χωρίς θέρμανση, με στέγη από ελενίτ, τσιμεντένιο πάτωμα και παράθυρα που σφύριζαν όταν φυσούσε. Εργαστηριακός εξοπλισμός δεν υπήρχε. Προσπαθούσαμε να καλύψουμε τις ανάγκες των ασκήσεων με όργανα και εξαρτήματα άμεσα διαθέσιμα στο εσωτερικό εμπόριο.

Από τη δύσκολη αυτή περίοδο θυμάμαι πάντα την εξαιρετική ανταπόκριση των φοιτητών: τα γεμάτα αμφιθέατρα, το ενδιαφέρον στις παραδόσεις και ασκήσεις, την προσφορά βοήθειας στα εργαστήρια, όπου παλαιότεροι φοιτητές καθοδηγούσαν τους νεότερους. Τις ελλείψεις αντισταθμιζε ενθουσιασμός και εργατικότητα.

Στα χρόνια που ακολούθησαν το EET στεγάστηκε σε ευπρεπείς χώρους, αποκτήθηκε αξιόλογος εξοπλισμός, διορίστηκαν επιστημονικοί συνεργάτες που εξελίχθηκαν σε θέσεις ΔΕΠ και στήριξαν το εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο του Εργαστηρίου. Βήμα-βήμα το EET προχώρησε ανεβάζοντας συνεχώς τον πήχυ και κατόρθωσε να επιτύχει εξαιρετικά αποτελέσματα.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, τα μέλη ΔΕΠ του EET πρόσφεραν διαχρονικά σειρά προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων, αναλάμβαναν την επίβλεψη μεγάλου αριθμού διπλωματικών εργασιών, καθώς και τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για διπλωματούχους μηχανικούς. Επίσης, το EET υπήρξε πρωτοποριακό στην εισαγωγή, στο Πανεπιστήμιο Πατρών, των προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών και ΔΕΠ, ERASMUS και TEMPUS, πραγματοποιώντας ανταλλαγές απευθείας με πανεπιστήμια του εξωτερικού αμέσως μετά την θεσμοθέτησή τους.

Η ερευνητική δραστηριότητα του EET ξεκίνησε από το μηδέν στα τέλη της δεκαετίας του '70 με την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής υπό την επίβλεψή μου από τους επιστημονικούς συνεργάτες που διορίζονταν. Ως αντικείμενο, αρχικά, είχε προβλήματα της κλασικής τηλεφωνίας και επεκτάθηκε με την πάροδο του χρόνου στις σύγχρονες τεχνολογίες αιχμής των ψηφιακών τηλεπικοινωνιακών κέντρων και δικτύων, της επικοινωνίας ανθρώπου-μηχανής με φυσική γλώσσα (τεχνητή νοημοσύνη, ψηφιακή επεξεργασία ομιλίας, ήχου και εικόνας, υπολογιστική γλωσσολογία), της εικονικής πραγματικότητας κ.ά.

Οι στόχοι που επιδίωξα με επιμονή και συνέπεια ήταν:

- προσέλκυση ταλαντούχων αποφοίτων για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής
- δημιουργία ομάδων R&D με επικεφαλής μέλη ΔΕΠ του εργαστηρίου
- συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή προγράμματα R&D
- συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια και δημοσίευση εργασιών σε έγκυρα περιοδικά
- ο σπουδαιότερο, ως προϋπόθεση υλοποίησης των προηγούμενων, δημιουργία ευχάριστου εργασιακού περιβάλλοντος στο οποίο κάθε ερευνητής απολαμβάνει την εργασία του και ικανοποιείται από τα αποτελέσματα που επιτυγχάνει

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, η ερευνητική δραστηριότητα του EET αυξανόταν συνεχώς φθάνοντας να διεξάγεται το έτος συνταξιοδότησής μου (2004) από έξι ερευνητικές ομάδες, τρεις στην περιοχή των ψηφιακών τηλεπικοινωνιών και τρεις στην περιοχή της επικοινωνίας ανθρώπου-μηχανής, με επικεφαλής έξι μέλη ΔΕΠ του EET. Το EET συμμετείχε σε πλήθος χρηματοδοτούμενων ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων που συνέβαλαν καταλυτικά στην ανύψωση της τεχνολογικής στάθμης του και στην προμήθεια σύγχρονου εξοπλισμού. Δεκάδες διδακτορικές διατριβές εκπονήθηκαν με εκατοντάδες δημοσιεύσεις και χιλιάδες αναφορές σε έγκριτα διεθνή περιοδικά. Πάνω από τριάντα διδάκτορες του EET κατέλαβαν καθηγητικές θέσεις σε Πανεπιστήμια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Παράλληλα με την ακαδημαϊκή δραστηριότητα το EET συνεργάστηκε συστηματικά με επιχειρήσεις για την ανάπτυξη προηγμένων τηλεπικοινωνιακών προϊόντων και καινοτόμων ηλεκτρονικών λεξικών. Ενδεικτικά αναφέρονται το Άγγλο-Ελληνικό και Έλληνο-Αγγλικό λεξικό του Οίκου COLLINS και το μεγάλο έντυπο και ηλεκτρονικό Έλληνο-Αγγλικό λεξικό ΚΟΡΑΗΣ με 81515 λήμματα, 1749 σελίδες Α4 και σειρά εργαλείων επεξεργασίας της γλώσσας (λημματοποιητές, μετατροπείς γραπτού κειμένου της Αγγλικής και Ελληνικής σε ομιλία κ.ά.).

Η εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα του EET συνεχίστηκε απρόσκοπτα μετά την αποχώρησή μου με Διευθυντή τον καθηγητή Νίκο Φακωτάκη και συνεχίζεται σήμερα με Διευθυντή τον καθηγητή Κώστα Μουστάκα. Οι περιοχές έρευνας έχουν διευρυνθεί και ο τίτλος του EET έχει συμπληρωθεί σε EET & ΤΠ (ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΝΣΥΡΜΑΤΗΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ). Οι ερευνητές με σύμπνοια και εργατικότητα σε παραδοσιακά ευχάριστο περιβάλλον πετυχαίνουν συνεχώς καλύτερα αποτελέσματα.

Αξιολογώντας την πορεία του EET επί 50 και πλέον έτη μπορώ να πω ότι εξαιρετικά φιλόδοξοι στόχοι μπορούν να υλοποιηθούν στα Πανεπιστήμια μας, παρά τις αντίξοες συνθήκες, εφόσον επιδιωχθούν συστηματικά με επιμονή, εργατικότητα και σύμπνοια σε ευχάριστο περιβάλλον.

Υρ-εικονίσσεις

ΑΝΤΙΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ: ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΥΣΑ ΑΓΑΘΟΥ

Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1995. Σπούδασε Χαρακτική στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. από το 2013 έως και το 2018 και στο Eugeniusz Geppert Academy of Fine Arts, Faculty of Graphics and Media Art στο Βρότσλαβ της Πολωνίας, το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017. Το 2022 ολοκλήρωσε το διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη» του τμήματος Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του τμήματος Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Έχει στο ενεργητικό της 3 ατομικές εκθέσεις και 18 ομαδικές εκθέσεις.

Η Χρύσα Αγάθου συμμετέχει με το έργο «Αμφίθυμο» στο project Οδότης του τμήματος Διοίκησης Τουρισμού και αντί συνέντευξης θέλησε να μας μιλήσει για τις σκέψεις της γύρω από το έργο της:

Το ταξίδι προς το εσωτερικό δεν είναι ποτέ μονοδιάστο. Η περιπλάνηση στα μονοπάτια της νόησης, όταν αυτή συνοδεύεται από την επιθυμία της συνάντησης με το «άλλο», δεν αποτελεί μόχθο μονάχα της σκέψης. Όταν ο σκοπός/ στόχος είναι η αφήγηση μου μοναδικού - και μοναχικού κατά τα άλλα - ταξιδιού βήμα προς βήμα, τότε το σώμα επιστρατεύεται και αυτό ως το εργαλείο διάνοιξης του «δρόμου» για την επικοινωνία.

Στο έργο «Αμφίθυμο» η ένταση των χρωμάτων και οι ισχυρές αντιθέσεις μεταξύ τους εξιστορούν αρκετά ευανάγνωστα τον πρωταρχικό σκοπό του, καθώς και το νέο ταξίδι που συμβαίνει σε αυτή την πάλη για επικοινωνία. Το καθόλου τυχαίο σκούρο, σχεδόν μαύρο χρώμα, που έρχεται δυναμικά σχεδόν καθετικά και κόβει - ή μήπως ενώνει; - σηματοδοτεί τη ρήξη στην επαφή ανάμεσα στα δυο ισχυρά αντιθετικά σχήματα.

Επιπροσθέτως, η αποφυγή χρήσης ενδιάμεσων εργαλείων (πινέλων, ...) για την απόδοση του έργου, η οποία γίνεται με γυμνά χέρια, συμβαίνει για να προδώσει το χαρακτηριστικό της άμεσης εμπλοκής του πομπού/ δημιουργού. Δεν αποτελεί μια διαδικασία αποστασιοποιημένη από τον δημιουργό, κάτι που συμβαίνει έξω από τον ίδιο, αλλά είναι μέρος της ίδιας ιστορίας που προσπαθεί να επικοινωνήσει.

Εν κατακλείδι, η συνάντηση με το «άλλο» παρουσιάζει μια σύγκρουση, το επονομαζόμενο «αμφίθυμο». Η αλληγορία που παρουσιάζεται στο έργο είναι πολλαπλής ανάγνωσης, καθώς περιγράφει, όχι μόνο την εσωτερική μοναχική σύγκρουση αλλά και εκείνη που βιώνεται από τον δημιουργό στην προσπάθειά του να την επικοινωνήσει με το «άλλο».

Το ιστορικό μυθιστόρημα είναι είδος σχετικά πρόσφατο, πράγμα φυσικό διότι δεν μπορούσε να υπάρξει πριν από την εξέλιξη της ιστορικής επιστήμης από τη μια και την διαμόρφωση του μυθιστορήματος ως είδους από την άλλη. Κι αυτό έγινε χοντρικά στα μέσα του 18ου αιώνα.

Πατέρας του ιστορικού μυθιστορήματος θεωρείται ο Ουώλτερ Σκωτ, που έγραψε στις αρχές του 19ου αιώνα – σα να λέμε, τον καιρό που ωρίμαζε στις περιοχές μας η δυναμική της Εθνεγερσίας. Ενδιαφέρον είναι να σημειώσουμε ότι στην Ελλάδα το πρώτο ιστορικό μυθιστόρημα, *Ο Αυθέντης του Μωρέως*, του Ραγκαβή, γράφηκε στα 1850, αρκετά κοντά δηλαδή στην πρώτη εμφάνιση του εί-

δους στη Δύση. Έκτοτε το ιστορικό μυθιστόρημα γνώρισε και γνωρίζει μεγάλη εξάπλωση παντού, και φυσικά και στην Ελλάδα.

Ορισμοί του λογοτεχνικού αυτού είδους έχουν δοθεί τρεις βασικά, αλλά ας μείνουμε σ' εκείνον που ο εξαιρετικός κριτικός λογοτεχνίας Απόστολος Σαχίνης θεωρεί τον καλύτερο: *ιστορικό είναι το μυθιστόρημα που έχει ως θέμα πρόσωπα και γεγονότα μιας περασμένης εποχής και δημιουργεί το ιδιαίτερο χρώμα του τόπου και του χρόνου.*

Τα όσα θα πω σήμερα για το Ιστορικό μυθιστόρημα δεν είναι άλλο από τα όσα μου δίδαξε η πείρα – δεν είμαι θεωρητικός (ούτε ιστορικός, ούτε ιστορικός της λογοτεχνίας, μήτε φιλόλογος), αλλά ένας ενθουσιώδης αναγνώστης και ένας τεχνίτης, που έμαθε κάμποσα πάνω στη δουλειά και συχνά διερωτήθηκε – τι βαραίνει περισσότερο, η Ιστορία ή το Μυθιστόρημα; Και η απάντηση που δίνω είναι: Ακόμη κι ένα μέτριο μυθιστόρημα στέκει – ή τουλάχιστον δεν βλάπτει – εάν είναι σωστή η Ιστορία, δηλαδή ο ιστορικός ιστός που πάνω του πλέκονται οι περιπέτειες της ζωής των ηρώων. Ενώ ακόμη κι ένα καλογραμμένο μυθιστόρημα δεν στέκει, ή ενδέχεται να είναι και βλαβερό, αν η ιστορία δεν είναι σωστή.

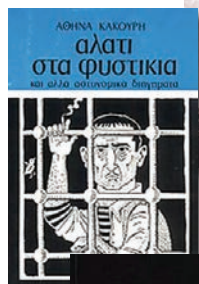
Η Ιστορία, βλέπετε, εκτός από διασκεδαστική και ενδιαφέρουσα, μπορεί να γίνει και εργαλείο. Εάν το κατασκευάσουμε και το συντηρήσουμε καλά, τότε μας δίνει πολλές πληροφορίες για τον εαυτό μας και για τους άλλους, μας δίνει παραλληλισμούς που μας βοηθούν να εκτιμήσουμε μια κατάσταση, μας προσφέρει στοιχεία που – είτε το συνειδητοποιούμε είτε όχι – επηρεάζουν τη σκέψη μας και τις αποφάσεις μας. Εάν όμως δεν το φροντίσουμε όπως πρέπει, το εργαλείο αυτό μπορεί και να παραπλανήσει, να θολώσει την εικόνα του τι είμαστε εμείς και, ακόμη χειρότερο, του τι είναι κάποιοι άλλοι, να δημιουργήσει επικίνδυνες συναισθηματικές φορτίσεις, να μας βάλει σε λανθασμένους δρόμους και να μας οδηγήσει σε καταστροφές.

Σκοπιμότητες του είδους που ψευτίζουν την αλήθεια είναι τόσο επικίνδυνες όσο και τα σκανταλέματα της πυξίδας ενός πλοίου. Τα παραδείγματα είναι πλήθος – σας συνιστώ μάλιστα το μικρό, αλλά πολύ σοβαρό βιβλίο *Dangerous games, The uses and abuses of history*, της διάσημης ιστορικού Margaret Macmillan που διευθύνει τις Σπουδές της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Καίμπριτζ. Στο βιβλίο αυτό η ΜακΜίλαν αναπτύσσει το πώς, είτε από αμέλεια είτε σκόπιμα, η Ιστορία μπορεί να γίνει εργαλείο παρανοήσεων ή και αυτόχρημα προπαγάνδας.

Θα μου πείτε, ίσως, ότι αυτά ισχύουν μεν για την συγγραφή της Ιστορίας, αλλά όχι για το ιστορικό μυθιστόρημα, όπου ο συγγραφέας μπορεί να αφήσει ελεύθερη τη φαντασία του. Έτσι φαίνεται· αλλά στην πράξη η ελευθερία αυτή έχει αυστηρά πλαίσια. Δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι το μυθιστόρημα – επειδή διαβάζεται από ένα ευρύτατο κοινό – μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ ισχυρό μέσον δημιουργίας κοινής γνώμης, προδιαθέσεως, αισθημάτων, φρονήματος. Εδώ όμως αγγίζουμε ένα σημείο που είναι πολύ λεπτό και πολύ επικίνδυνο: το ιστο-

ρικό μυθιστόρημα που στοχεύει σε κάτι. Νομιμοποιείται να γράφεται ένα τέτοιου είδους μυθιστόρημα; Δηλαδή στην ουσία ένα είδος προπαγάνδας;

Η ερώτηση είναι μάταιη, διότι έτσι κι αλλιώς αυτή είναι κοινή πρακτική και έχουμε πολλά τέτοια μυθιστορήματα, είτε ιστορικά είτε όχι. Η Χάριετ Μπήτσερ Στοου έγραψε την *Καλύβα του Μπάρμπα Θωμά* στοχεύοντας στην κατάργηση της δουλείας. Ο Ντίκενς έγραψε τον *Όλιβερ Τούιστ* στοχεύοντας να συγκινήσει τους συμπατριώτες του (μεταξύ άλλων και) για την άθλια κατάσταση των ορφανοτροφείων. Ο Κανταρέ έγραψε το *Ο Στρατηγός της νεκρής στρατιάς* στοχεύοντας (μεταξύ άλλων) στο να τονώσει την εθνική υπερηφάνεια των Αλβανών.

Αυτό λοιπόν γινόταν και γίνεται και θα εξακολουθήσει να γίνεται. Μπορούμε όμως να κρίνουμε πότε νομιμοποιείται και πότε όχι; Πιστεύω πως ναι. Πιστεύω πως υπάρχει ένα απόλυτο κριτήριο: η ιστορική αλήθεια, τα εξακριβωμένα στοιχεία. Αυτά, ο μυθιστοριογράφος έχει την υποχρέωση να τα αναζητήσει με όλες του τις δυνάμεις, όπως ακριβώς την έχει και ο ιστορικός. Πώς βρίσκει την αλήθεια; Ψάχνοντας για να εξακριβώσει τι συνέβη και γιατί. Σαν καλός ανακριτής θα φροντίσει να ακούσει όλες τις πλευρές, να εξετάσει αμερόληπτα όλα τα τεκμήρια, να επισημάνει τις αντιφάσεις, να σταθεί εφεκτικός σε ό, τι του φαίνεται αναξιόπιστο, να εξιχνιάσει τα κίνητρα και κυρίως –κυριότατα– να αντισταθεί στον πειρασμό να προσαρμόσει τα ευρήματά του στις προκαταλήψεις του. «Μα δεν είναι αυτο δουλειά του Ιστορικού»; θα με ρωτήσετε. «Δεν αρκεί εγώ να πάρω ένα Εγχειρίδιο Ιστορίας, να μάθω τα γεγονότα και μετά να αφήσω την φαντασία μου ελεύθερη στο μυθιστόρημα;» Όχι, αυτό δεν αρκεί καθόλου! Και παρακάτω θα σας εξηγήσω γιατί.

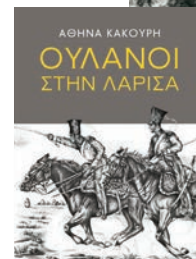
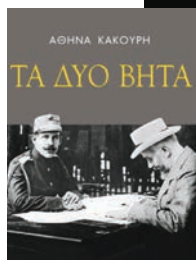
Ο μυθιστοριογράφος θα δουλέψει σαν ιστορικός, θα μεταχειριστεί πηγές, δηλαδή Ημερολόγια ανθρώπων εκείνης της εποχής, εφημερίδες, αλληλογραφία, αρχεία, διπλωματικά έγγραφα... Καλό είναι να μην ξεχνά ότι δεν είναι εκπαιδευμένος ιστορικός, ότι δεν έχει ασκηθεί στην τεχνική που απαιτείται και δεν έχει ασκήσει το μυαλό του να αμφιβάλλει, να αντιπαραθέτει, να κρίνει, κοντολογίς ότι του λείπουν πολλά εφόδια και άρα πρέπει να προσέχει διπλά. Του επιτρέπεται όμως να παρουσιάσει ένα μέρος μιας περίπλοκης σύνθεσης, ενώ ο ιστορικός οφείλει να παρουσιάσει το σύνολό της. Ο μυθιστοριογράφος έχει λοιπόν αυτήν την ελευθερία να διαλέξει ένα μέρος και να παρουσιάσει αυτό το μέρος, αλλά όσο καλύτερος μυθιστοριογράφος είναι τόσο πιο πιστά θα απεικονίσει αυτό το μέρος, και τόσο πιο σωστά θα το τοποθετήσει μέσα στο όλον.

Επανερχομαι στα τρία παραπάνω παραδείγματα – την *Καλύβα του Μπάρμπα Θωμά*, τον *Όλιβερ Τούιστ* και το *Ο στρατηγός της νεκρής στρατιάς*. Είναι και τα τρία από το επικίνδυνο εκείνο είδος των μυθιστορημάτων που έχουν ως σκοπό να συγκινήσουν και να επηρεάσουν. Τα δύο πρώτα υπηρετούν την αλήθεια –οι συνθήκες στον αμερικανικό Νότο αποδίδονται σωστά από την συγγραφέα, όπως σωστά αποδίδονται και οι συνθήκες στα ορφανοτροφεία της Βικτωριανής Αγγλίας από τον Ντίκενς. Τί συμβαίνει όμως με τον *Στρατηγό της Νεκρής Στρατιάς*; Εδώ ο συγγραφέας δημιουργεί ένα επιλεκτικό παρελθόν, όπου οι Ιταλοί και οι Αλβανοί είναι υψηλόφρονες, γενναίοι και τίμιοι, ενώ οι αξιωματικοί ενός άλλου, μη κατονομαζόμενου λαού (προφανώς όμως Έλληνες) είναι δειλοί, σκυλεύουν τους νεκρούς, κλέβουν και αρπάζουν. Ο φασισμός δεν αναφέρεται πουθενά, ούτε τα πραγματικά γεγονότα της ιταλικής επιθέσεως εναντίον της Ελλάδας το 1940, ούτε τα της συμπράξεως των Αλβανών με τους Ιταλούς. Το μυθιστόρημα αυτό είναι το τέλει παράδειγμα μιας μυθιστοριογραφίας στρατευμένης. Είναι μια προσπάθεια να καλλιεργηθεί η εχθροπάθεια μεταξύ γειτόνων. Το έργο αυτό του Κανταρέ είναι ένα ακραίο παράδειγμα, μέσα σε πολλά, πάρα πολλά, αλλά όχι τόσο κραυγαλέα, πράγμα που τα κάνει και πιο επικίνδυνα.

Για μένα, σεβαστός και τιμητέος είναι μόνον ο συγγραφέας που συναισθάνεται τη βαριά του ευθύνη να εμφανίσει, στο μυθιστόρημά του, πιστά τα πρόσωπα και τα πράγματα της περασμένης εποχής που επέλεξε. Το έργο του δεν είναι ένα αθώο παιχνίδι, είναι ύλη δύναμει εκρηκτική και ο χειρισμός της απαιτεί μεγάλη προ-

σοχή. Υπάρχει όμως και ένας άλλος λόγος για τον οποίον ο συγγραφέας πρέπει να πλησιάσει όσο μπορεί πληρέστερα και πιο αμερόληπτα την περασμένη εκείνη εποχή που θέλει να ζωντανέψει. Πιθανότατα θα ξεκινήσει με ένα απλό βιβλίο γενικής Ιστορίας και θα καταγράψει τις ημερομηνίες κλειδιά, θα αναζητήσει μετά ειδικότερες μελέτες, θα διαβάσει και ξαναδιαβάσει λογοτεχνία της εποχής, επιστολές που ίσως θα βρει, και φυσικά εφημερίδες. Πάλι και πάλι θα διαβάσει εφημερίδες –και εάν τύχει να έχει επιλέξει μια περίοδο με έντονες συγκρούσεις, θα διαβάσει πολύ τις εφημερίδες και της μιας και της άλλης πλευράς– τα κύρια άρθρα, αλλά και τα χρονογραφήματα, και τις επιφυλλίδες, και τις μικρές αγγελίες... Θα φυλλογυρίσει περιοδικά μόδας για να του γίνει οικείος ο τρόπος που ντύνονταν τότε οι άνθρωποι, τι εργασίες έκαναν, το πώς διασκεδάζαν. Θα εξακριβώσει με τι μέσα μετακινούνταν και πόσο γρήγορα. Και θα προσέξει ιδιαίτερως στα μυθιστορήματα τα γραμμένα την εποχή εκείνη, τους διαλόγους, για να καταλάβει πώς μιλούσαν τότε οι άνθρωποι –κι αυτό θα του πει πολλά και για τα ήθη της εποχής.

Έτσι σιγά σιγά συγκεντρώνεται στο νου του ένα πλήθος από πληροφορίες και εικόνες και σπαράγματα σκηνών και συγκρουόμενων αντιλήψεων, ένας κυκεώνας απ' όπου όμως, –ξαφνικά– ξεχωρίζει μια μορφή – Α! αυτή θα είναι ή ηρωίδα μου! λέει έκθαμβος. Ή ένα γεγονός: Α! Αυτό είναι τόσο χαρακτηριστικό που αν το εντάξω στην πλοκή μου θα αναδείξω όλο το πρόβλημα! Κοντολογίς, τους ήρωές του και την πλοκή του τους δίνει το υλικό που συγκέντρωσε –κι έτσι έχει περισσότερες πιθα-

νότητες να δημιουργήσει κάτι πιστό στην εποχή και την αλήθεια της. Αλλά δεν πρέπει να ξεγνοιάσει. Είναι τόσο εύκολο να σέ παρασύρει το παρόν σέ αναχρονισμούς – πέντε χρόνια εργαζόμουν για τα Πριμαρόλια· στα πραγματολογικά είχα την πολύτιμη βοήθεια του αξέχαστου Κώστα Τριανταφύλλου και του επίσης βαθύτατου γνώστη της Πάτρας και των πατρινών, του Νίκου Πολίτη, που είχαν την καλοσύνη να το διαβάσουν και τελειωμένο· το περνούσα κάθε λίγο και από τη κριτική ματιά της αδελφής μου Αλεξάνδρας και της αδελφής μου Μαρίας, που μαζί είχαμε μεγαλώσει στην Πάτρα και ανταλλάσσαμε αναμνήσεις και παλαιές ιστορίες· έγινε η παρουσίαση, δημοσιεύθηκαν κριτικές· και μόνον έξι χρόνια αργότερα μου έγραψε μια κυρία από τα Κύθηρα και μου υπέδειξε ότι στην σελίδα 397 γράφω ότι ή Κα Ζίγκαλη έστειλε να αγοράσει δέκα κιλά βερίκοκα... Κιλά! Πώς κατάφερα να γράψω «κιλά» εγώ που μεγάλωσα με τίς οκάδες και τα δράμια, και έχω ακόμη τα ζύγια της εποχής εκείνης;

Κοσκίνισμα λοιπόν χρειάζεται, κοσκίνισμα και πάλι κοσκίνισμα για κάθε σκηνή της αφήγησης και για κάθε στοιχείο. Πάντοτε με μεγάλη προσοχή και με την επίγνωση πως κινδυνεύει να κάνει λάθη, πάντοτε δηλαδή με μπόλικη ταπεινοφροσύνη, θα περάσει ο μυθιστοριογράφος από το κόσκινο της λογικής, την κάθε του σκηνή. Αλλά με το κόσκινο της λογικής θα την περάσει και ο κάθε αναγνώστης. Είναι μεν δέκτης, ο αναγνώστης, αλλοίμονο όμως εάν μείνει αδρανής δέκτης. Αλλοίμονο εάν καταπίνει ό,τι του σερβίρεται, αλλοίμονο εάν αφεθεί να τρέφεται με όποια ανοησία του προσφέρεται. Ο αναγνώστης έχει κι αυτός την ευθύνη να σκεφτεί και να αντιδράσει.

Όπως ακριβώς αντιδρά στο κρύο ή τη ζέστη, στην πνιγηρότητα ή τον καθαρόν αέρα, στον θόρυβο ή στη μελωδία – έτσι και στο βιβλίο θα αντιδράσει – ο φ ε ί λ ε ι να αντιδράσει, οφείλει να εκπαιδεύσει το μυαλό του να ζυγιάζει και να κρίνει, προκειμένου να ξεχωρίσει τι θα πετάξει ως υποβολιμαία καλλιέργεια βλαβερών παρορμήσεων, τι θα θεωρήσει ως άχρηστη σαβούρα και θα το παραμερίσει, και τι θα διαβάσει με προσοχή, θα ξαναδιαβάσει με απόλαυση, και θα ανατρέχει σ' αυτό για να εμπλουτίσει τις ιστορικές γνώσεις του, να διευρύνει τους ορίζοντές του, να εξετάζει ξεχασμένους προβληματισμούς έτσι ώστε η περασμένη εποχή στην οποίαν θα ζήσει για λίγο μέσα από το μυθιστόρημα να συμβάλει στο να καταλάβει καλύτερα το παρόν και να προχωρήσει πιο στέρεα προς το μέλλον.

Το κείμενο συνιστά την αντιφώνηση της συγγραφέως κατά την αναγόρευσή της σε επίτιμη διδάκτορα του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών στις 24.5.2023.

...ΓΙΑ ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΣΤΑΘΗΚΑ ΤΥΧΕΡΗ...

ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Μακρινό καλοκαίρι του '93... το καλοκαίρι της πανωλεθρίας των εξεταζόμενων μαθητών στα θέματα φυσικής. Σχεδόν το 90% των μαθητών κατέγραψε βαθμολογία κάτω από τη βάση παρασύροντας έτσι σε έναν τρελό κατήφορο τις βάσεις των σχολών.

Για εμένα; Το πρώτο κλείσιμο του ματιού της τύχης... έχω κρατήσει έναν κακό βαθμό από την προηγούμενη χρονιά, ποτέ δεν τα πήγαινα καλά με τη φυσική, αλλά μετά από εκείνο το Βατερλό, φάνταζε άριστος. Και κάπου εκεί στα τέλη Αυγούστου η χαρά μου έπιασε ταβάνι με την ανακοίνωση των βάσεων βλέποντας το όνομά μου να φιγουράρει στους επιτυχόντες. Παπανικολάου Δημήτρα, Χημικών Μηχανικών Πανεπιστημίου Πατρών!

Σαν τώρα θυμάμαι τις πρώτες μέρες στη γεμάτη αίθουσα να παρακολουθούμε τα πρώτα μαθήματα, να ανταλλάσσουμε πληροφορίες, να γνωριζόμαστε, να προσπαθούμε να ανακαλύψουμε το νέο κόσμο που απλωνόταν μπροστά

μας. Παραδόσεις, εργασίες, εργαστήρια που τα γράφαμε όλα στο χαρτί και τα παραδίδαμε την τελευταία στιγμή. Ακόμα υπάρχουν στη βιβλιοθήκη, αρνούμαι πεισματικά να τα πετάξω, θέλω να υπάρχουν, να θυμίζουν εκείνες τις εποχές, τα ξενύχτια και τις αγωνίες. Ογκώδη βιβλία, πληθώρα σημειώσεων και εμείς σφουγγάρια που άλλες φορές ρουφούσαμε με δυσκολία κι άλλες τα καταφέραμε καλύτερα. Τώρα κοιτώντας από απόσταση συνειδητοποιώ ότι δεν ήταν απλώς οι γνώσεις που μου πρόσφερε το πανεπιστήμιο, αλλά το γεγονός ότι μου δίδαξε τον τρόπο σκέψης, πώς θα ανασύρω τις γνώσεις που έχω ή πού μπορώ να τις αναζητήσω.

Και λίγο πριν από την απόκτηση του πτυχίου πάλι η τύχη μου κλείνει το μάτι... μια τυχαία συνάντηση στα ΚΤΕΛ Πάτρας γίνεται αφορμή να ξεκινήσω να εργάζομαι στο ερευνητικό ινστιτούτο ΕΙΧΗΜΥΘ ως προπτυχιακή φοιτήτρια, όπου συνέχισα και αφού πήρα το πτυχίο μου. Μεγάλη τύχη να ξεκινάς να εργάζεσαι πριν ακόμα αποφοιτήσεις, να συνεργάζεσαι με ανθρώπους που μέχρι χθες τους είχες καθηγητές, να μαθαίνεις να στέκεσαι σιγά – σιγά στα πόδια σου και να ανακαλύπτεις ότι τελικά αγαπάς αυτό που σπούδασες.

Μετά περίπου δύο χρόνια στο ινστιτούτο και περίπου εννιά στην Πάτρα αισθάνθηκα ότι ο κύκλος έκλεισε και αποφάσισα να επιστρέψω στη γενέτειρά μου. Η επαγγελματική μου πορεία φάνταζε δύσκολη, μιας και οι ευκαιρίες στη μικρή επαρχιακή πόλη της Κοζάνης ήταν λιγοστές.

Κι όμως για άλλη μια φορά στάθηκα τυχερή. Από τη συμμετοχή μου σε ερευνητικό πρόγραμμα είχαν προκύψει εργασίες και μία από αυτές θα παρουσιαζόταν στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Χημικής Μηχανικής. Διαβάζοντας λοιπόν το πρόγραμμα του συνεδρίου το μάτι μου πέφτει σε ένα ερευνητικό ινστιτούτο στην περιοχή, του οποί-

ου την ύπαρξη δεν γνώριζα. Χωρίς να χάσω χρόνο αναζήτησα πληροφορίες, έστειλα το βιογραφικό μου και ξεκίνησα να εργάζομαι στο ΙΤΕΣΚ του ΕΚΕΤΑ (τωρινό ΙΔΕΠ/ΕΚΕΤΑ) από τον Σεπτέμβριο του 2003.

Ξεκίνησα να εργάζομαι σε ερευνητικά προγράμματα κυρίως για τη χρήση της ιπτάμενης τέφρας σε διάφορες εφαρμογές, αλλά και σε θέματα καύσης λιγνίτη ή χρήσης βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας. Χωρίς να το επιδιώξω, λόγω των αναγκών του ινστιτούτου βρέθηκα από τα ερευνητικά προγράμματα σε ένα έργο που ήταν η λειτουργία ενός εργαστηρίου της ΔΕΗ, με την μορφή εργολαβίας. Αρχικά φάνταζε κάτι απλό, αναλύσεις καυσίμων σε καθημερινή βάση όλων των λιγνιτών που καίγονται στους σταθμούς της περιοχής, αλλά αποδείχθηκε ένα μεγάλο σχολείο. Απέκτησα πολύτιμη εμπειρία στη λειτουργία ενός εργαστηρίου, στις αναλύσεις καυσίμων και στις διαδικασίες διαπίστευσης κατά ISO 17025. Όταν πρωτοξεκίνησα μου φαινόταν αδιανόητο πως ο προϊστάμενος μπορούσε να μου λέει την τιμή της τέφρας που θα έπρεπε να έχει το δείγμα όταν του έδινα τη θερμογόνο ή και το αντίστροφο. Μετά από κάποια χρόνια πλέον είμαι σε θέση να κάνω το ίδιο.

Το Πανεπιστήμιο αποτέλεσε έναν σημαντικό σταθμό που καθόρισε εκτός από την επαγγελματική μου πορεία και τον χαρακτήρα μου. Απέφυγα να κάνω αναφορά σε ονόματα ανθρώπων για να μην αδικήσω κάποιον που θα ξεχάσω, αλλά θα κλείσω με μια φράση από το πρώτο μου βιβλίο με τίτλο *Επιλέγοντας Διαδρομή* από τις εκδόσεις Παρέμβαση: «αν κοιτάξεις προσεκτικά θα αναγνωρίσεις όλους εκείνους που έγιναν οι φάροι της δικής σου πραγματικότητας».

Για τις ανάγκες του μαθήματος «Εισαγωγή στον ελληνικό πολιτισμό» που παρέχει το Εργαστήριο Ελληνικής Γλώσσας & Πολιτισμού στους διεθνείς φοιτητές του Πανεπιστημίου μας, ο Jascha Burkhard Hödl, μεταπτυχιακός φοιτητής του Παν. Lübeck και υπότροφος Erasmus στο πανεπιστήμιό μας κατά το χειμερινό εξάμηνο, ασχολήθηκε με τον ποταμό Μείλιχο υπό την επίβλεψη της Δρος Ε. Σιμώνη (μ. ΕΔΙΠ Τμ. Γεωλογίας).

Εισαγωγή: Το παρακάτω άρθρο αφορά την ιστορία και την εξέλιξη του ποταμού Μείλιχου και παρουσιάζει ορισμένες προκαταρκτικές σκέψεις που θα μπορούσαν να τεκμηριωθούν σε μελλοντική έρευνα. Ο ποταμός Μείλιχος βρίσκεται στα δυτικά του κέντρου της πόλης της Πάτρας. Με αφετηρία έναν αρχαίο μύθο και μια ρωμαϊκή γέφυρα που ανακαλύφθηκε τη δεκαετία του 1980 κατά τη διάρκεια κατασκευαστικών εργασιών, θα επιχειρήσουμε να εξαγάγουμε συμπεράσματα σχετικά με τις αλλαγές που υπέστη στην πάροδο του χρόνου. Παρακάτω συνοψίζεται ο μύθος. Ακολουθεί μια σύγκριση της κατάστασης του ποταμού από το έτος 1945 έως σήμερα. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στην αλλαγή της κοίτης του και της γύρω περιοχής. Κλείνουμε παρουσιάζοντας τις προοπτικές περαιτέρω έρευνας.

Εικόνα 1: Δορυφορική εικόνα, της Πάτρας με τον Μείλιχο (Google earth).

Σύνοψη του μύθου: Ο μύθος αναφέρεται σε ένα νεαρό ζευγάρι που αγνόησε τους κανόνες και τους νόμους των ανθρώπων και των θεών για να εκπληρώσει τον έρωτά του μέσα στον ιερό ναό της θεάς Άρτεμης στην Πάτρα. Η οργή της θεάς έφερε καταστροφή της σοδειάς. Εμφανίστηκαν άγνωστες μέχρι τότε ασθένειες και πολλοί άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Για να κατευναστεί η θεά, ακολούθησαν ανθρωποθυσίες νέων. Το ποτάμι που κυλούσε δίπλα στο ναό ονομάστηκε Αμείλιχος, δηλαδή «αμείλικτος». Όταν, βάσει ενός δελφικού χρησμού, η τιμωρία έληξε, έπαψαν οι ανθρωποθυσίες και το ποτάμι μετονομάστηκε σε Μείλιχο, που σημαίνει το αντίθετο (Παυσανίας, 7.19.1-6)

Ερμηνεία: Η πλήρης ερμηνεία του μύθου είναι δύσκολη γιατί δεν υπάρχει επαρκής γνώση των ιστορικών περιστάσεων. Για παράδειγμα, δεν έχουν εντοπιστεί ανασκαφές από ανθρωποθυσίες. Επίσης, δεν έχει πραγματοποιηθεί λεπτομερής έρευνα για τις «νέες ασθένειες» που αναφέρονται στον μύθο. Ωστόσο, οι αλλαγές στην ονομασία του ποταμού μας επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι αυτός προκάλεσε την καταστροφή, πιθανώς με πλημμύρες. Αν δεχτούμε αυτή την υπόθεση, η έρευνα πεδίου στη λεκάνη απορροής του ποταμού καθώς και η μελέτη υψομετρικών χαρτών μπορούν να συμβάλουν στη διερεύνησή της.

Η λεκάνη απορροής του ποταμού φαίνεται να είναι αρκετά μικρή. Για το λόγο αυτό, οι αποστάσεις που έχει να διανύσει το βρόχινο νερό μέχρι να φτάσει στο ποτάμι είναι μικρές, με αποτέλεσμα η μετακίνηση αυτή να γίνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, η κοίτη του ποταμού παρουσιάζει μεγάλη κλίση. Αυτό οδηγεί απευθείας σε υψηλές ταχύτητες ροής. Τοπικά ισχυρές βροχοπτώσεις ακόμη και μικρής διάρκειας μπορούν να οδηγήσουν σε πλημμύρες της γύρω περιοχής.

Αν θεωρήσουμε ότι στα χρόνια που αναφέρεται ο μύθος, ήταν ανεπαρκής η διαχείριση των λυμάτων, είναι πολύ πιθανό τα πλημμυρικά γεγονότα να προκάλεσαν ασθένειες. Ασθένειες όπως η χολέρα, η ηπατίτιδα και ο τυφοειδής πυρετός ήταν τότε, όπως και τώρα, τυπική συνέπεια της άμεσης επαφής των ανθρώπων με ακαθαρσίες ή μολυσμένα τρόφιμα. Σε μια εποχή που η σύγχρονη ιατρική, τα αντιβιοτικά καθώς και τα εμβόλια δεν ήταν διαθέσιμα, τα αντίστοιχα επιδημικά κύματα σπάνια μπορούσαν να σταματήσουν χωρίς μεγάλους αριθμούς θανάτων (Angelakis et al., 2022).

Ο απότομος τερματισμός των πλημμυρικών γεγονότων μπορεί να βασίζεται σε πολλές αιτίες. Από τη μία πλευρά, είναι πιθανό τα πλημμυρικά επεισόδια να έλαβαν χώρα λόγω τυχαίων φαινομένων βροχόπτωσης σε σύντομο χρονικό διάστημα. Τέτοια επεισόδια μπορεί να συμβαίνουν κάθε 50 ή παραπάνω χρόνια. Επιπλέον, είναι ακόμη πιθανό να υπήρξε κάποια μεταβολή (τεχνητή ή φυσική) στα ανοδικά τμήματα του ποταμού. Σύμφωνα με τον εντοπισμό μιας ρωμαϊκής γέφυρας (διασταύρωση Ν.Ε.Ο. & οδ. Αρέθα), ο ποταμός βρισκόταν περίπου 100 μέτρα νοτιότερα από την σημερινή του θέση. Οπωσδήποτε απαιτείται περαιτέρω έρευνα.

Η εξέλιξη του ποταμού Μειλίχου: Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τραβήχτηκαν αεροφωτογραφίες μεγάλων περιοχών της Ευρώπης. Σήμερα, οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες που έχουν αναπτυχθεί από το Ελληνικό Κτηματολόγιο παρέχουν εικόνες από το 1945. Δορυφορικές εικόνες από το 2010 είναι επίσης διαθέσιμες από την ίδια πηγή. Αυτό επιτρέπει τη σύγκριση της κοίτης του ποταμού για μια περίοδο 65 ετών. Επιπλέον, θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν επί τόπου μετρήσεις για τον ακριβή προσδιορισμό των διατομών.

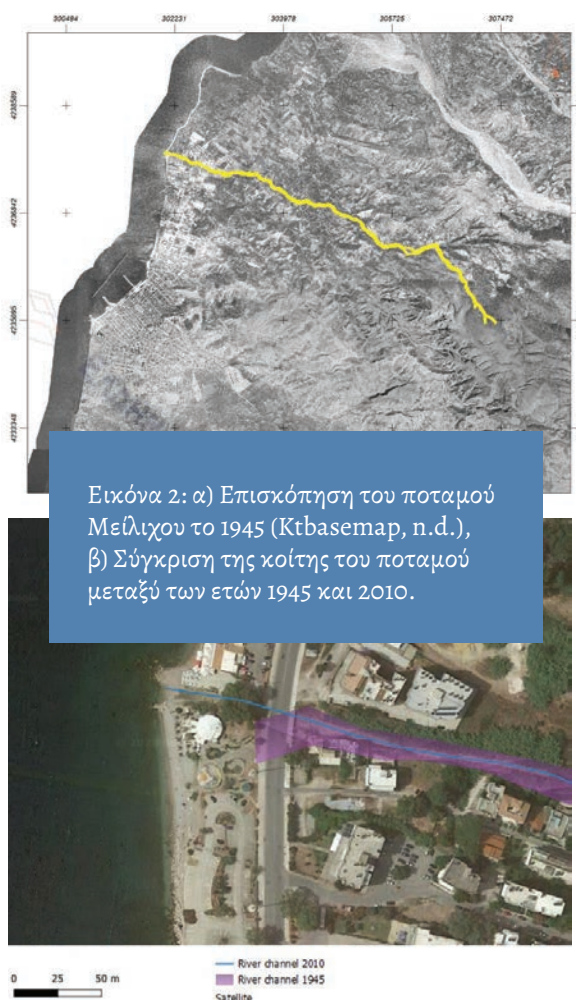
Θέση ακτογραμμής και ανάπτυξη της γύρω περιοχής: Η θέση της ακτογραμμής έχει αλλάξει πολύ από το 1945. Ένας πεζόδρομος δημιουργήθηκε στην παραλία, όπου σήμερα βρίσκονται εστιατόρια και εγκαταστάσεις αναψυχής. Η επέκταση της χερσαίας ζώνης προς τη θάλασσα είναι περίπου 40 μ. Επιπλέον, έχει προστεθεί μεγάλος αριθμός νέων κτιρίων και δρόμων. Έχουν χαθεί έτσι εκτάσεις γύρω από την κοίτη, στις οποίες μέρος του νερού μπορούσε να διηθήσει στον εδαφικό ορίζοντα σε περίπτωση πλημμύρας.

Προοπτικές περαιτέρω έρευνας: Η τεχνητή τροποποίηση της κοίτης έχει αυξήσει τη μεταφορά ιζημάτων καθώς και τον κίνδυνο πλημμύρας κατά τη διάρκεια έντονων βροχοπτώσεων. Οι εκτάσεις που μπορούσαν να μειώσουν τον όγκο του νερού έχουν χαθεί λόγω της δόμησης κοντά στα ρέματα του ποταμού. Αυτό οδηγεί σε αυξημένο κίνδυνο πλημμύρας, ενώ οι γρήγορες πλημμύρες μπορούν να βλάψουν άμεσα τα κτίρια αλλά και να θέσουν σε κίνδυνο, στη χειρότερη των περιπτώσεων, ανθρώπινες ζωές. Μία πλημμύρα καταγράφεται τον Δεκέμβριο του 1962 (Diakakis et al, 2011).

Κλείνοντας παρατηρούμε ότι είναι σημαντική η έρευνα και ανάλυση σε περιοχές με σχετικά μικρό υδρογραφικό δίκτυο. Αυτή η εργασία είναι ιδιαίτερα χρήσιμη καθώς ο αριθμός των μικρών ποταμών είναι εκθετικά μεγαλύτερος σε σύγκριση με τον αριθμό των μεγάλων ποταμών. Ως εκ τούτου, η ανάληψη μέτρων για τη βελτίωση της κατάστασης των μικρότερων υδάτινων σωμάτων και η απόκτηση γνώσης σχετικά με τη σημασία τους, μπορεί να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο από την εστίαση της προσοχής μόνο σε μεγάλους ποταμούς.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πανσανίας: Pausanias, Description of Greece with an English Translation by W.H.S. Jones, Litt.D., & H.A. Ormerod, M.A., in 4 Volumes. Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. 1918. Perseus Digital Library. Retrieved January 17, 2023, from <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0160%3Abook%3D7%3Achapter%3D19%3Asection%3D1>
2. Angelakis, A. N., Capodaglio, A. G., & Dialynas, E. G. (2022). Wastewater Management: From Ancient Greece to Modern Times and Future. Water, 15(1), 43. <https://doi.org/10.3390/w15010043>
3. Diakakis, M., Deligiannakis, G., & Mavroulis, S. (2011). Flooding in Peloponnese, Greece: A contribution to flood hazard assessment. In N. Lambrakis, G. Stournaras, & K. Katsanou (Eds.), Advances in the Research of Aquatic Environment (pp. 199–206). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-19902-8_23
4. Ktbasemap. (n.d.). [Map]. <https://gis.ktimanet.gr/wms/ktbasemap>

Εικόνα 2: α) Επισκόπηση του ποταμού Μειλίχου το 1945 (Ktbasemap, n.d.), β) Σύγκριση της κοίτης του ποταμού μεταξύ των ετών 1945 και 2010.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΗΡΑΓΓΑΣ: ΔΙΕΙΣΔΥΟΝΤΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ «ΤΟΙΧΟΥΣ» ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΥ

ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΓΚΙΩΝΗΣ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ

Εικόνα 1: Η εικόνα λήφθηκε από τον ιστότοπο Evincism.com. Να αναφερθεί πως το σωματίδιο δεν «σκάβει» τον τοίχο απλά καταφέρνει να βρεθεί στην απέναντι πλευρά του!

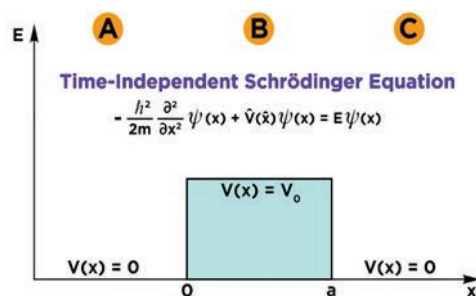
Αν βαδίσει κανείς στα μονοπάτια του κόσμου της Κβαντικής Φυσικής θα αντιληφθεί πως είναι «εφοδιασμένη» με...κοκορομαχίες ανάμεσα σε λαμπρούς φυσικούς, έντονο μαθηματικό φορμαλισμό (πολύ έντονο!) και αρκετές «παραξενιές» που χαρακτηρίζουν τον μικρόκοσμο. Αυτοί μάλιστα είναι και οι λόγοι που την καθιστούν ως μία από τις πιο γοητευτικές θεωρίες στην καρδιά των φυσικών.

Ανοίγοντας το «ανθολόγιο της Κβαντομηχανικής» με τις παράξενες ιστορίες συναντάμε ένα φαινόμενο το οποίο δεν ομοιάζει εύκολα με παραδείγματα από τον κόσμο της κλασικής φυσικής και του οποίου η πρώτη παρατήρηση

το 1927 δεν φάνταζε πως θα οδηγούσε στην ανάπτυξη ποικίλων τεχνολογικών και επιστημονικών εφαρμογών: Το φαινόμενο σήραγγας!

Τι είναι όμως το φαινόμενο σήραγγας; Ας υποθέσουμε πως κλοτσάτε μια μπάλα ποδοσφαίρου επάνω σε κάποιον τοίχο του σπιτιού σας. Σύμφωνα με όσα γνωρίζετε από την κλασική φυσική, η μπάλα θα χτυπήσει επάνω στον τοίχο, θα ανακλαστεί και είτε θα επιστρέψει πίσω σε εσάς είτε θα διαφύγει προς άλλη διεύθυνση (ελπίζοντας να μην σπάσει κάποιο βάζο...). Σε καμία περίπτωση όμως δεν θα περάσει μέσα από τον τοίχο του δωματίου σας! Αν αντικαταστήσετε την μπάλα ποδοσφαίρου με ένα ηλεκτρόνιο και τον τοίχο του δωματίου σας με ένα δυναμικό, όπως λέμε στη φυσική, δηλαδή με κάποιο «ενεργειακό εμπόδιο», το οποίο περιγράφει το «περιβάλλον δυναμικής ενέργειας» κάτω από το «καθεστώς» του οποίου βρίσκεται το ηλεκτρόνιο, τότε τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Ο κόσμος της Κβαντικής φυσικής δεν «μιλάει» για μια καθορισμένη τροχιά που θα ακολουθήσει το σωματίδιο (εδώ το ηλεκτρόνιο) μετά την «επαφή» του με το φράγμα δυναμικής ενέργειας-το κλασσικό ανάλογο του οποίου σύμφωνα με το προηγούμενο παράδειγμα είναι ο τοίχος του δωματίου σας-, αλλά για την πιθανότητα εύρεσης του ηλεκτρονίου σε κάποιο σημείο στο χώρο. Ο κόσμος δηλαδή της κβαντικής φυσικής είναι πιθανοκρατικός!

Όσον αφορά το παράδειγμά μας, το ηλεκτρόνιο, έχοντας κάποια τιμή κινητικής ενέργειας, θα κινηθεί προς το φράγμα δυναμικού (ενεργειακός τοίχος). Σύμφωνα με την κλασική φυσική το ηλεκτρόνιο μπορεί να περάσει στην απέναντι πλευρά του φράγματος μόνο αν έχει την απαραίτητη ενέργεια για να το υπερνικήσει (να έχει δηλαδή κινητική ενέργεια (K) μεγαλύτερη από το ύψος του φράγματος ($V(x)$), δηλαδή $K > V(x)$). Η κβαντική φυσική παρόλα αυτά προβλέπει πως το σωματίδιο (ηλεκτρόνιο) έχει πεπερασμένη πιθανότητα να διασχίσει μια απαγορευμένη, κατά την κλασική φυσική, περιοχή και να βρεθεί στην «αντίπερα όχθη» ενός φράγματος δυναμικού, με ενέργεια μεγαλύτερη από εκείνη του σωματιδίου. Επισημαίνει μάλιστα πως μικρές αλλαγές στη μάζα του σωματίου, στο πάχος του φράγματος, αλλά και στην ενέργειά του, επιφέρουν τεράστιες αλλαγές στη πιθανότητα διείσδυσης του σωματιδίου μέσα από το φράγμα. Η ικανότητα αυτή των σωματιδίων να «τρυπώνουν» μέσα από τοίχους μεγαλύτερης ενέργειας από τη δική τους, αποκαλείται στον κόσμο της κβαντικής φαινόμενο σήραγγας (quantum tunnelling).

Εικόνα 2: Η εξίσωση Schrödinger και ένα φράγμα με ύψος V_0 . Η συνάρτηση ψ είναι η λύση της εξίσωσης Schrodinger. (Η εικόνα πάρθηκε από το κανάλι στο YouTube, Professor Dave explains).

Το φαινόμενο σήραγγας είναι απόρροια τόσο της διττής φύσης των σωματιδίων (τα σωματίδια στην κβαντική φυσική έχουν παράλληλα με τη σωματιδιακή τους φύση και μια κυματική, Υπόθεση De Broglie, 1923), όσο και της Αρχής της Απροσδιοριστίας του Heisenberg (1927), η οποία εξηγεί πως δεν μπορούμε να υπολογίσουμε ταυτόχρονα τη θέση και την ορμή ενός σωματιδίου στο χώρο. Επιπλέον, η μαθηματική πρόβλεψη του φαινομένου πηγάζει μέσα από το βασικό εργαλείο της κβαντικής φυσικής που είναι η εξίσωση του Schrödinger. Η επίλυση της εξίσωσης για «συγκεκριμένα» δυναμικά, μας δίνει την πιθανότητα διέλευσης του σωματιδίου μέσα από το φράγμα δυναμικού.

Θα αναρωτιέστε τι εφαρμογές μπορεί να έχει το φαινόμενο σήραγγας; Αυτή η «ιδιοτροπία» του μικρόκοσμου που ομοιάζει με σενάριο επιστημονικής φαντασίας, θα μπορούσε άραγε να χρησιμοποιηθεί σε τεχνολογικές εφαρμογές; Πού λαμβάνει χώρα το φαινόμενο και πώς μπορούμε να το παρατηρήσουμε;

Η πρώτη εφαρμογή του από τον G.Gamow για την εξήγηση της διάσπασης α (την εκπομπή δηλαδή, πυρήνων Ηλίου από ραδιενεργούς πυρήνες) άρχισε να προμηνύει τις συναρπαστικές ιδιότητες του φαινομένου. Η αποδοχή από την επιστημονική κοινότητα της εφαρμογής του φαινομένου για τα ηλεκτρόνια στα στερεά οδήγησε στην ανάπτυξη της μελέτης των ημιαγωγών και στην «εγκαθίδρυση» του φαινομένου σήραγγας ως βασικό «γρανάξι» για την κατασκευή τρανζίστορ, τη δημιουργία σύνθετων ηλεκτρονικών κυκλωμάτων (VLSI), την ανακάλυψη νέων τρόπων αποθήκευσης δεδομένων σε εξωτερικές μονάδες μνήμης (USB στικάκια), καθώς και τη δημιουργία νέων κινητών τηλεφώνων, υπολογιστών κ.α.

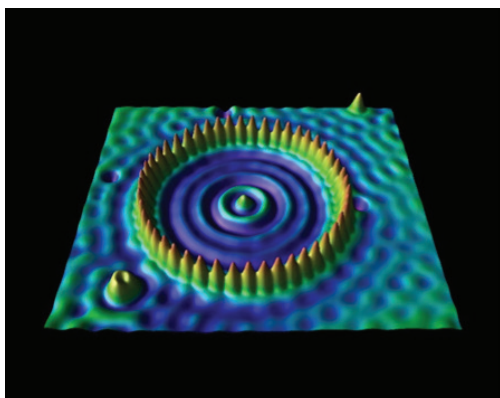
Οι εφαρμογές του φαινομένου σήραγγας δεν περιορίζονται μόνο στα εργαστήρια και στον τομέα της νανοηλεκτρονικής, αρκεί κάποιος να στρέψει το βλέμμα του στον πρωινό ουρανό και να παρατηρήσει το μεγαλύτερο εργαστήριο εφαρμογής του φαινομένου, τον Ήλιο μας! Ο λόγος που αυτός ο αστέρας μας χαρίζει ζωή με το φως του, είναι οι πυρηνικές αντιδράσεις που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό του, οι οποίες φυσικά δεν θα πραγματοποιούνταν χωρίς τη συμβολή του “tunneling”.

Αξίζει να σημειωθεί πως το 1981, στα εργαστήρια της IBM στη Ζυρίχη, δύο φυσικοί εκμεταλλευόμενοι το φαινόμενο σήραγγας κατασκεύασαν ένα μικροσκόπιο το οποίο είχε την ικανότητα να «σκανάρει» μεταλλικές επιφάνειες με τη βοήθεια μιας αγώγιμης «βελόνας» (Μικροσκόπιο σάρωσης σήραγγας, STM). Δουλειά του STM είναι να «χαρτογραφεί» επιφάνειες μετάλλων ή ημιαγωγών, οπτικοποιώντας τη δομή των ατόμων πάνω σε αυτές και χαρίζοντας έτσι στους επιστήμονες νέες πληροφορίες, σχετικά με τις ιδιότητες των δειγμάτων που μελετάνε. Επιπλέον, το STM έχει την ικανότητα να «παρενοχλεί» τα άτομα, αλλάζοντάς τους θέσεις επάνω στην επιφάνεια των υλικών. Την τελευταία ιδιότητα μάλιστα εκμεταλλεύτηκαν ερευνητές της IBM το 2013 και κατασκεύασαν τη μικρότερη ταινία μικρού μήκους, με τίτλο “A Boy and his Atom”.

Εικόνα 3: Πόστερ της ταινίας.

Συνοψίζοντας, κατανοούμε πως η συνεισφορά του φαινομένου σήραγγας επεκτείνεται σε πάρα πολλούς τομείς που με δυσκολία χωράνε μέσα σε αυτές τις σελίδες. Από την έβδομη τέχνη μέχρι και το εσωτερικό του Ήλιου, τα εργαστήρια όπου μπορούμε να «παρατηρήσουμε» το φαινόμενο σήραγγας είναι κάμποσα... και υπάρχουν εκεί έξω για να τα εξερευνήσουμε!

Εικόνα 4: Κβαντικό κοράλλι: Τεχνητή δομή που κατασκευάστηκε με την τοποθέτηση 48 ατόμων σιδήρου (τα δοντάκια στη φωτογραφία) πάνω σε επιφάνεια χαλκού. Η τοποθέτηση των ατόμων έγινε με συσκευή STM.

Η ΣΟΥΗΔΙΑ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΥΡΗΜΑ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΤΡΑΚΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ, ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Υστερα από 101 έτη παραμονής στο μουσείο της Uppsala, της τέταρτης μεγαλύτερης πόλης στη Σουηδία, το θραύσμα του μοναδικού πήλινου σφραγιδοκυλίνδρου της Ασίνης από την εποχή του Χαλκού επέστρεψε εν τέλει στην Αργολίδα. Επανενώθηκε με το θραύσμα που φιλοξενείται στο αρχαιολογικό μουσείο του Ναυπλίου. Αυτό έγινε με πρωτοβουλία του τελευταίου και του πανεπιστημιακού μουσείου Gustavianum της Uppsala.

Το θραύσμα του πήλινου σφραγιδοκύλινδρου εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια αρχαιολογικής ανασκαφής, την οποία είχε ξεκινήσει ο τότε διάδοχος του σουηδικού θρόνου Gustaf Adolf, και μετέπειτα βασιλιάς Gustaf VI Adolf. Το σπάνιο αυτό αντικείμενο υψηλής αρχαιολογικής αξίας βρίσκονταν στην κατοχή του μουσείου του Πανεπιστημίου της Uppsala, ωστόσο η σουηδική κυβέρνηση ενέκρινε την παράδοσή του στο μουσείο του Ναυπλίου.

Το σπανιότατο αυτό αρχαιολογικό εύρημα παρέδωσε στην Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού Λίνα Μενδώνη ο Πρέσβης της Σουηδίας στην Ελλάδα Johan Borgstam κατά τη διάρκεια ειδικής τελετής. Παρούσα ήταν και η προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αργολίδας Άλκηστη – Ζαφειρία Παπαδημητρίου.

Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα <https://www.thearchaeologist.org/blog/a-unique-fragment-of-the-assini-clay-cylinder-seal-returned-to-its-birthplace-in-argolis-greece-after-100-years-in-the-uppsala-museum>

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΑΝΤ. ΕΝΑΣ ΟΔΗΓΟΣ ΠΛΟΗΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΑ ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

«Η μελέτη της φιλοσοφίας είναι ένα ταξίδι, μακρύ αλλά συναρπαστικό. Τα μέσα, οι σταθμοί και οι κατευθύνσεις του ποικίλουν. Από όπου και αν ξεκινά κανείς και όπου και αν στοχεύει να φτάσει, σίγουρο είναι πως ο δρόμος περνά μέσα από το έργο του Καντ. Είναι ο γνωστότερος και ίσως σημαντικότερος φιλόσοφος των νεότερων χρόνων. Δεν πρόκειται όμως για μια εύκολη πορεία. Το μονοπάτι της κριτικής δεν είναι απλώς «ακανθώδες», όπως προειδοποιεί ο συγγραφέας, αλλά και ένας λαβύρινθος. Χωρίς τα απαραίτητα εφόδια, είναι πιθανόν κανείς να χαθεί και να εγκαταλείψει την προσπάθεια. Χρειάζεται λοιπόν να προετοιμαστεί.

Το έργο Οι τρεις Κριτικές του Καντ. Ένας οδηγός πλοήγησης είναι ένας πλοηγός περιπλάνησης στις τρεις Κριτικές, οργανωμένος σε σειρές μαθημάτων. Συνοδεύεται από ένα παράρτημα για τη Θεμελίωση της Μεταφυσικής των ηθών, ασκήσεις επανάληψης και εμβάθυνσης, γλωσσάρι, βιβλιογραφία και θεματικό ευρετήριο. Δεν καθιστά περιττό τον μόχθο της προσωπικής σκέψης και μελέτης ούτε αφαιρεί τα

αγκάθια που θα συναντήσει κανείς στον δρόμο του. Προσφέρει όμως το σχέδιο μια διαδρομής που είναι βατή ακόμη και για αναγνώστες και αναγνώστριες που κάνουν τα πρώτα τους βήματα στη φιλοσοφία, ιδίως σε ακαδημαϊκή βάση. Ανοίγει την πόρτα σε ένα έργο τόσο πλούσιο και συνεκτικό που θα έλεγε κανείς ότι αποτελεί έναν ολόκληρο κόσμο.

Η βασική ιδέα του παρόντος βιβλίου είναι να καταστήσει δυνατή την εσωτερική προσέγγιση των τριών Κριτικών, χωρίς να εμπλέκει τον αναγνώστη σε αναλύσεις και ερωτήματα που θα ήταν αδύνατο να αφομοιώσει ή να κατανοήσει τη σημασία τους. Μια τέτοια απλοποίηση δεν συνεπάγεται την αποσιώπηση τεχνικών ζητημάτων. Επειδή η φιλοσοφία δεν είναι ιστορία των ιδεών ή των κοσμοθεωρήσεων, το ζητούμενο δεν είναι τόσο η δοξογραφική ενημέρωση για τις φιλοσοφικές θέσεις όσο ο προβληματισμός σε σχέση με τη δικαιολόγησή τους. Εξίσου κρίσιμο είναι, όμως, από διδακτική άποψη, η δικαιολόγηση αυτή να έχει μια μορφή η οποία θα κάνει ρεαλιστική την ανάπτυξη μιας ζωντανής σχέσης μαζί της από την πλευρά του αναγνώστη ή της αναγνώστριάς.

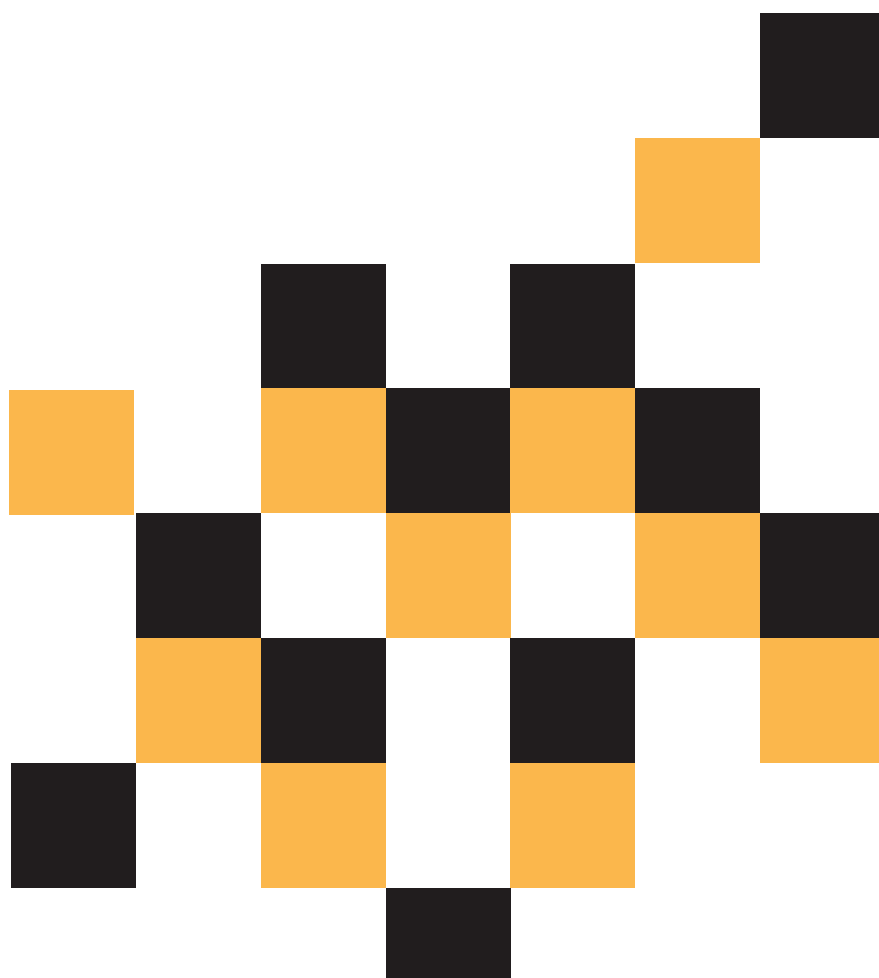
Για τις ανάγκες της πανεπιστημιακής διδασκαλίας, δεν είναι αρκετή η επίτευξη μιας ισορροπίας μεταξύ απλοποίησης και σεβασμού στο φιλοσοφικό κείμενο. Πλήθος εισαγωγικών έργων εμφορούνται μεν από αυτή την πρόθεση, αλλά δεν διαπνέονται από συνειδητή διδακτική μέριμνα. Ένα κείμενο μπορεί να είναι κατανοητό, χωρίς να προάγει ενεργά την κατανόηση. Πέραν λοιπόν της επιλογής μιας κατανοητής ύλης και ενός αντίστοιχου τρόπου παρουσίασής της, σκοπός αυτού εδώ του βιβλίου είναι να συμβάλει το ίδιο στην ανάπτυξη της ικα-

νότητας κατανόησης την οποία απαιτεί. Αυτό είναι ασφαλώς ένα συνολικό ζήτημα του τρόπου γραφής, απαιτεί όμως και τη χρήση συγκεκριμένων τεχνικών, μεταξύ άλλων διαγραμμάτων, παραδειγμάτων, μεταφορών και τυποποιήσεων. Ο στόχος ήταν να γίνει αυτό με τη μικρότερη δυνατή θυσία φιλοσοφικής αυστηρότητας. Κριτής της επιτυχίας μπορεί να είναι φυσικά μόνο το αρμόδιο εκπαιδευτικό και φοιτητικό κοινό.

Όσον αφορά την ιδιαίτερη περίπτωση της καντιανής φιλοσοφίας, ένα πρόσθετο ζήτημα θέτει ο χαρακτηριστικός συνδυασμός συστηματικότητας και ανοικτών ερωτημάτων, ενώπιον των οποίων τίθεται όποιος και όποια αποφασίσει να αναμετρηθεί με τη μελέτη της. Στο πλαίσιο των εισαγωγικών μαθημάτων που περιλαμβάνει αυτός ο τόμος, δεν είναι δυνατή –και ούτε, νομίζω, σκόπιμη– η επιβάρυνση του κειμένου με τα ζητήματα που συνεχίζει να θέτει μέχρι σήμερα η δευτερεύουσα βιβλιογραφία. Εκείνο όμως για το οποίο καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια είναι η ένταξη των επιμέρους Κριτικών σε αυτό που αποκαλούμε «καντιανό σύστημα». Μολονότι στη διδακτική πρακτική είναι πολύ συνηθισμένο και ενίοτε αναγκαίο να πραγματεύεται κανείς ένα μόνο από τα πεδία της καντιανής σκέψης, π.χ. την ηθική ή την αισθητική, κάτι τέτοιο γίνεται κατά κανόνα με κόστος την παράβλεψη της βαθύτερης ενότητας του συστήματος, η οποία στην πραγματικότητα δεν δυσχεραίνει, αλλά διευκολύνει την κατανόηση κάθε επιμέρους θεματολογίας. Η ανάγκη αυτής της συστηματικής προσέγγισης της καντιανής φιλοσοφίας υπήρξε μία από τις πηγές έμπνευσης της παρούσας έκδοσης.

Το βιβλίο αποτελείται από τρία διακριτά μέρη, που αντιστοιχούν στις τρεις Κριτικές, και ένα παράρτημα για τη Θεμελίωση της μεταφυσικής των ηθών, κείμενο που δεν ανήκει μεν στο κριτικό corpus, αλλά αποτελεί εξαιρετικά συνηθισμένη επιλογή στη διδακτική πρακτική. Η βασική ιδέα του τόμου είναι ότι καθένα από τα τέσσερα μέρη, που αποτελούνται όλα τους από δώδεκα μαθήματα, αντιστοιχεί στη βασική ύλη ενός σεμιναρίου ή μιας σειράς παραδόσεων που ασχολείται αυτοτελώς με ένα από τα εν λόγω τέσσερα έργα του Καντ. Επομένως, το καθένα μπορεί να διαβαστεί σχετικά αυτόνομα. Φυσικά, στην πράξη μπορεί να διαβάσει κανείς δύο ή περισσότερα μέρη στο πλαίσιο του ίδιου μαθήματος, αναλόγως με το επίπεδο και τη στόχευση. Για παράδειγμα, της μελέτης της δεύτερης Κριτικής είναι, από πολλές απόψεις, σκόπιμο να προηγηθεί εκείνη της Θεμελίωσης, την οποία πραγματεύεται το Παράρτημα. Για τον μελετητή του συνολικού τόμου, η πλέον κατάλληλη σειρά είναι Α, Π (Παράρτημα), Β, Γ, που αντιστοιχεί άλλωστε στη χρονολογική σειρά συγγραφής των αντίστοιχων έργων του Καντ.

(Από τον «Πρόλογο» του έργου)

ΟΤΑΝ Η ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΝΙΚΗΣΕ ΤΗ ΧΟΥΝΤΑ ΣΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ!

ΑΝΤΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Η δικτατορία των συνταγματαρχών αποτέλεσε μία από τις μελανότερες σελίδες της νεότερης ελληνικής ιστορίας, διότι κατέλυσε πραξικοπηματικά τους δημοκρατικούς και συνταγματικούς θεσμούς της χώρας. Οι βάνουσες καταπιέσεις της (π.χ. η υποχρεωτική «πατριωτική εθνικοφροσύνη» που όφειλαν να 'χουν όλοι οι πολίτες, η ίδρυση παρακρατικών οργανώσεων με στόχο τον απόλυτο έλεγχο των πολιτών, οι εξορίες των αντικαθεστωτικών, οι φυλακίσεις για άσχετους λόγους, η αυστηρή λογοκρισία, κ.ά.) είναι ιδιαίτερα γνωστές στο ευρύ κοινό, καθώς έχει απασχολήσει αρκετά την ερευνητική δραστηριότητα. Ομοίως και το αντιδικτατορικό κίνημα που ξέσπασε λόγω της επτάχρονης τυραννίας έχει φωτιστεί επαρκώς από τους ερευνητές προσφέροντας στους αναγνώστες μια συνολική εικόνα της περιόδου 1967-1974. Μολαταύτα, αρκετές πλευρές της Χούντας παραμένουν άγνωστες, όπως για παράδειγμα οι παρεμβάσεις των Απριλιανών δικτατόρων στον χώρο του αθλητισμού.

Προκειμένου η χούντα να γίνει λαοφιλέστερη αποφάσισε να επενδύσει πάρα πολλά χρήματα στον χώρο του ποδοσφαίρου. Ο Κωνσταντίνος Ασλανίδης ορίστηκε Υπουργός Αθλητισμού, έχοντας κατά νου να εκπληρώσει μόνο μία απο-

στολή: να αντικαταστήσει όλους τους αθλητικούς παράγοντες που δεν ήταν αποκούμπι του ιδιόρρυθμου Απριλιανού συστήματος. Μέσω διάφορων άλογων νομοσχεδίων ο Ασλανίδης προσπαθούσε να οδηγήσει πολλά ποδοσφαιρικά σωματεία σε υποχρεωτική διάλυση ή σε αναγκαστική συγχώνευση με μεγαλύτερα, τα οποία ήταν υπό τον πλήρη έλεγχό του.

Μέσα σ' αυτό το «περίεργο» πλαίσιο διεξήχθη στις 22 Ιουνίου του 1969 ο αγώνας μπαράζ ανόδου στην Β' Εθνική μεταξύ της «Καλλιθέας» και της αγαπημένης ομάδας των Απριλιανών, «Κορωπί». Διάφορες άγνωστες πτυχές του συγκεκριμένου αγώνα καλύπτονται στο βιβλίο «1969 Μπαράζ: Καλλιθέα, αγάπη μου!» του Θανάση Σκρουμπέλου, το οποίο κυκλοφόρησε το 2022 από τις εκδόσεις Τόπος. Στην εισαγωγή του βιβλίου ο συγγραφέας εξηγεί το ιστορικό πλαίσιο της περιόδου και αναλύει την αγωνιστική πορεία των δύο ομάδων τη σεζόν 1968-1969. Οι δύο ομάδες ισοψηφούσαν στον βαθμολογικό πίνακα και ως εκ τούτου χρειαζόταν ένας αγώνας μπαράζ που θα έδινε το πολυπόθητο εισιτήριο ανόδου.

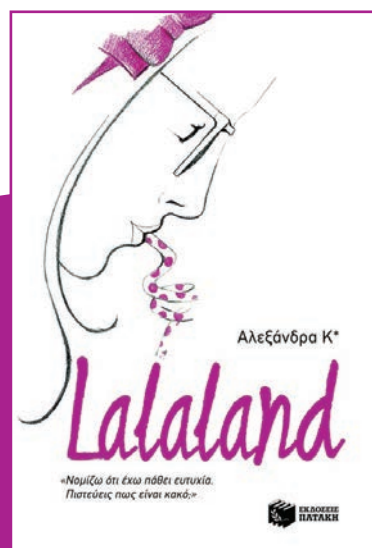
Εν συνεχεία, με την αρωγή τεκμηρίων του αθλητικού τύπου ο Σκρουμπέλος χωρίζει την αφήγηση σε δύο μέρη: στα γεγονότα πριν αρχίσει το ματς (π.χ. ότι είχαν γίνει προσπάθειες της χούντας να δωροδοκήσουν τον διαιτητή του αγώνα και να αποκλείσουν κάποιους παίκτες της Καλλιθέας, την «αύρα της κερκίδας» των 10.000 οπαδών της Καλλιθέας, τους ασφαλίτες που επόπτευαν τα πάντα, κ.ά.) και στα γεγονότα που έγιναν μετά (πανηγυρισμοί της νικητριάς ομάδας σ' όλην την πόλη και έντονη πικρία στην άλλη μεριά). Εκείνο που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση στην εξιστόρηση των γεγονότων είναι η δήλωση του BBC, η οποία υπογράμμισε ότι ο αγώνας αποτέλεσε την «πρώτη ήττα» της Χούντας στο ποδόσφαιρο. Ακόμα, ο συγγραφέας τονίζει την ιδιαιτερότητα του αγώνα για την ομάδα της Καλλιθέας, καθώς πολλά στελέχη του είχαν σταλεί στην εξορία ή στις φυλακές, αλλά και για τους κατοίκους της. Τέλος, ο συγγραφέας αναφέρει τις νέες τροποποιήσεις των ποδοσφαιρικών νομοθεσιών της επόμενης αγωνιστικής περιόδου, που έγιναν επί Ασλανίδη, προκειμένου να μετριάσει την «ήττα» που υπέστη.

Το βιβλίο αποτελεί ένα μικρό χρονικό της περιόδου και μας δείχνει τι συνέβη εκείνες τις τραγικές μέρες στον χώρο της «στρογγυλής θεάς». Εκείνο που ξεχωρίζει, πέραν των αναλυτικών λεπτομερειών των συμβάντων εντός και εκτός του αγωνιστικού χώρου, είναι η γρήγορη ροή του λόγου, η αποτύπωση των συναισθημάτων του συγγραφέα και η σωστή χρήση των τεκμηρίων που χρησιμοποιεί.

Ένα βιβλίο της Αλεξάνδρας Κ*, που θα σας προκαλέσει πονόκοιλο από τα γέλια, εάν είστε λάτρεις του σαρκασμού και ιδιαίτερα του αυτοσαρκασμού. Με ταξιδιάρικη διάθεση, καλοκαιρινές εικόνες και βουτιές σε νέες περιπέτειες, μια νέα γυναίκα βρίσκει τι θέλει ή, έστω, ξεκινά να πειραματίζεται με γνωριμίες που της αλλάζουν τη ζωή και ιδίως τον τρόπο σκέψης.

Το "Λου" αποκτά μια νέα οικογένεια μέσω της συγκατοίκησης με έναν φίλο και μια καταζητούμενη. Μέσα από την αφήγησή της (χιουμοριστική, ημερολογιακή και αφοπλιστική) μαθαίνουμε ιστορίες για τις ζωές και τις σχέσεις όλων των ηρώων, πάντα από τη σκοπιά της αφηγήτριας. Οι πρώτες σελίδες σε κάνουν να λες «Μωρέ μήπως μεγάλωσα για βιβλία με εξομολογητικό ύφος»; Αλλά, αν προχωρήσεις, καταλαβαίνεις ότι, τελικά, μέσα από το χιούμορ νιώθουμε όλοι λίγο περισσότερο παιδιά.

Αν θέλετε ένα βιβλίο για να αναπολήσετε καλοκαίρια ανεμελιάς, έρωτα και ρίσκου αλλά και να γελάσετε με την ψυχή σας, αυτή είναι η τέλεια επιλογή.

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΝΙΣΕΡΙΝ: ΕΝΑ ΚΩΜΙΚΟΤΡΑΓΙΚΟ ΓΟΥΕΣΤΕΡΝ ΜΕ ΑΡΩΜΑ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ

ΧΑΡΑ ΛΑΓΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Everything was fine yesterday

Η νέα κινηματογραφική παραγωγή του Ιρλανδού Martin McDonagh είναι μια ωδή στη γενέτειρά του και στη μοναχική ζωή. Η πλοκή τοποθετείται στη διάρκεια του μεσοπολέμου στο Ινισέριν, ένα απόμερο νησί της Ιρλανδίας και ακολουθεί τη ζωή δύο στενών φίλων, του Pádraic (Colin Farrell) και του Colm (Brendan Gleeson) και το αδιέξοδο που βρίσκονται, όταν ο Colm αποφασίζει να απομακρυνθεί από τον Pádraic και να διακόψει τη φιλία τους. Ο τελευταίος, αρνούμενος να δεχτεί αυτή την εξέλιξη, προσπαθεί μάταια να συνειδητοποιήσει την ευθύνη που φέρει και να μεταπείσει τον Colm, ο οποίος όχι μόνο δεν αλλάζει γνώμη, αλλά με την πάροδο του χρόνου πεισμώνει και δίνει τελεσίγραφο στον «πρώην» φίλο του. Ο Pádraic αψηφά τα λόγια του Colm, όπως έκανε από την αρχή και παρακούει τις συμβουλές της Siobhán (Kerry Condon), της αδερφής του. Η αφήγηση προχωράει με γραμμική μορφή και τα γεγονότα που εκτυλίσσονται επιφέρουν δυσάρεστες συνέπειες για όλους.

Ο οσκαρικός McDonagh δημιουργεί μια μαύρη κωμωδία με δραματικές διαστάσεις για να περιγράψει τη – σχεδόν αρχέγονη – ζωή των κατοίκων του νησιού που τους αιχμαλωτίζει με το άγριο τοπίο του. Η φύση έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην κλιμακούμενη «μάχη» των δύο φίλων και μοιάζει με βουβό συντελεστή του δράματος στο

παιχνίδι της λήθης. Με φόντο τον Ιρλανδικό Εμφύλιο, η ταινία μπορεί να προσεγγιστεί ως μια μεταφορά στη ματαιότητα των συγκρούσεων, όπως αυτή του Colm και του Pádraic. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να τονιστεί και η βαθιά ειρωνική διάσταση της ταινίας. Από τη μία η ηλικιωμένη, ζοφερή κυρία McCormick που σαν άλλο «banshee» προμηνύει τον θάνατο και από την άλλη η εμμονική ενασχόληση του Colm με τη μουσική τέχνη και το βιολί που αποκτά διαστάσεις τραγικής ειρωνείας.

Αυτό το βαθιά προσωπικό φιλμ του McDonagh, με τα μυθικά και τα θεατρικά στοιχεία, αποτυπώνει την εικόνα της Ιρλανδίας και των απομονωμένων πληθυσμών της στις αρχές του 20ού αιώνα σαν πίνακα ζωγραφικής και αναδεικνύει ότι η συνεργασία McDonagh, Fanell, Gleeson ισοδυναμεί με την επιτυχία.

ΣΙΡΛΕΪ: ΕΡΩΤΕΥΣΟΥ ΤΗΝ ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΝΑ ΖΕΙΣ.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΛΑΛΙΩΤΗ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ, ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Η Λένα Ουζουνίδου γίνεται Σίρλεϊ Βαλεντάν και μαγεύει κόσμο με ένα έργο ενάντια στην (παράλογη) ρουτίνα, ένα έργο ύμνος στην ανάγκη για πραγματική ζωή και όχι για επιβίωση. Ένας μονόλογος πολυφωνικός, στον οποίο η ηθοποιός ζωντανεύει όλους τους χαρακτήρες. Στη Λένα δεν βλέπεις μόνο τη Σίρλεϊ, αλλά και τον σύζυγό της, τα παιδιά της, τον πατέρα της, τη διευθύντρια του λυκείου της, τη φίλη της, τη γειτόνισσά της, τον Κώστα... ακόμη και τον τοίχο και τον βράχο. Κι

αυτό, όχι μόνο χάρη στο εξαιρετικό της ταλέντο και στον δημιουργικό τρόπο με τον οποίο ερμηνεύει, αλλά και εξαιτίας του παζλ που αποτελείται από όλα τα παραπάνω κομμάτια και λέγεται Σίρλεϊ. Όπως όλοι μας, η Σίρλεϊ είναι ένα αμάλγαμα του περιβάλλοντός της, και αυτό φωτίζεται τόσο μέσα από το κείμενο, όσο και από τη μοναδική ερμηνεία της Λένας που σου υποδεικνύει κάθε φορά τι από όσα λέει η Σίρλεϊ είναι απόψεις της και τι απόψεις των άλλων που (προσπαθεί να) κάνει κτήμα της.

Η Λένα ως Σίρλεϊ καταφέρνει να σε πάρει μαζί της στην αγορά, στην κουζίνα της, στο νησί, στην ταβέρνα, στη βαρκάδα και γενικά όπου βρίσκεται κάθε φορά. Σε κοιτά και σε κάνει μέρος της παράστασής της, παίρνεις τον βουβό ρόλο του τοίχου παρακολουθώντας την ίδια να ερμηνεύει και ταυτόχρονα τη Σίρλεϊ να ζει τη ζωή της.

Χωρίς αδέξιες χαριτωμενιές και με περισσή χάρη, η Λένα κινείται από τα θλιβερά στα κωμικά γεγονότα της ζωής της Σίρλεϊ, προκαλώντας αβίαστα δάκρυα και γέλιο αντίστοιχα σε μια ιστορία τόσο πραγματική που μοιάζει να είναι η ιστορία του καθενός μας. Προφανώς, όχι λόγω των γεγονότων (αν και θα μπορούσε να λεχθεί ότι είναι κοινότοπα), αλλά χάρη στην εναλλαγή της χαράς με τη λύπη· αυτό είναι που κάνει την ιστορία της να φαντάζει πραγματική, η ισορροπία ανάμεσα στα δύο, η ποικιλομορφία των συναισθημάτων.

Η Σίρλεϊ, μια γυναίκα μέσης ηλικίας, παντρεμένη, με δύο παιδιά, ανακαλύπτει ότι κάτι δεν πάει καλά στην καθημερινότητά της. Κάποτε (και «δυστυχώς δεν μπορ[εί] να προσδιορίσ[ει] το πότε») ο Τζο, ο άντρας της, «έγινε “αυτός” και η Σίρλεϊ Βάλεντάν έγινε “αυτή”». Έχει χαθεί η επικοινωνία ανάμεσά τους, μιλάνε σπάνια, στην αρχή καυγαδίζοντας και στη συνέχεια με τη Σίρλεϊ να γίνεται απλά ο αποδέκτης του θυμού, της σκληρότητας και της περιφρόνησης του Τζο. Κι έτσι εκείνος καταλήγει να μιλάει στις ηλεκτρικές συσκευές κάθε φορά που νευριάζει κι αυτή να μιλάει στα ντουβάκια σχεδόν συνέχεια...

Μας ανακοινώνει ουσιαστικά: «Εγώ πιστεύω ότι η καλύτερη λύση είναι ο χωρισμός [...] αλλά φοβάμαι τον χωρισμό, γιατί δεν θα έχω πού να πάω»,¹ και κυρίως με ποιον να είναι, αφού έχει χάσει τον εαυτό της και δεν τον έχει βρει ακόμα ώστε να μη φοβάται να μείνει μόνη. Κι ενώ ουρλιάζει από την απελπισία της, «η συνήθεια είναι σπουδαίος σιγαστήρας»² κι έτσι δεν είναι εύκολο να αλλάξει ζωή. Παραμένει στη ρουτίνα της, επιβιώνει στην καθημερινότητά της με μια εσωτερική θλίψη, που προκαλείται από τα καταπιεσμένα συναισθήματά της, κι έναν εξωτερικό αυτοσαρκασμό για να τη σκεπάσει.

Σχεδόν την ακούμε να μας εξομολογείται: «Ο άνδρας μου αποδείχτηκε ψυχρός και αδιάφορος. Δεν με καταλαβαίνει ούτε και προσπαθεί [...], δεν ενδιαφέρεται για μένα, ούτε και για τον εαυτό του.»³ Εγώ είμαι τύπος ευαίσθητος, ρομαντικός. Θέλω αγάπη, τρυφερότητα και ζεστασιά»,⁴ όταν αναπολεί το τρυφερό φιλί που της έδωσε η παλιά της συμμαθήτρια κατά την τόσο βαθιά και ουσιαστική παρέα που έκαναν όταν ξανασυναντήθηκαν για λίγο· ένα φιλί που είχε χρόνια να πάρει...

Μέχρι που της γίνεται η πρόταση από τη φιλενάδα της, που δηλώνει φεμινίστρια και ότι μισεί τους άντρες, να πάνε για δεκαπέντε μέρες στην Ελλάδα. Κι ενώ από μικρή το όνειρό της ήταν να ταξιδεύει, τόσο που να θέλει να δουλεύει ως αεροσυνοδός (ή έστω ως κούριερ), στην αρχή σκέφτεται πως δεν θα πραγματοποιήσει το ταξίδι, καθώς της είναι δύσκολο να ξεφύγει από την καθημερινότητά της. Εδώ ανακατεύονται και τα παιδιά της. Ο γιος της υποστηρίζει την επιλογή της να φύγει για διακοπές, σε αντίθεση με την κόρη της που παίρνει τη στάση που θα είχε και ο πατέρας της, θεωρεί δηλαδή πως είναι ανήθικο να ταξιδέψουν δυο γυναίκες μόνες τους (προφανώς βγάζοντας το συμπέρασμα πως η μητέρα της «θα πά[ει] στην Ελλάδα για ερωτοδουλειές»). Μήπως θα έπρεπε να το δούμε σαν ένα κλείσιμο του ματιού για τις θέσεις του Φρόιντ –ο οποίος άλλωστε αναφέρεται στην παράσταση– περί του Οιδιποδείου Συμπλέγματος και των σχέσεων μητέρα-γιος/πατέρας-κόρη;

Τελικά φεύγει για διακοπές για να ξεφύγει λίγο από τη ζωή της, και τη «σημαδεύει μες στα μάτια η ζωή», κάνοντάς την, όχι μόνο να γεμίσει μπαταρίες, αλλά και να βρει τον τρόπο να ζει στο έπακρο. Και, ναι, κάνει σεξ στην Ελλάδα. Και όχι μόνο κάνει σεξ, αλλά ανακαλύπτει την ίδια τη σεξουαλικότητά της που μέσα στον γάμο της είχε χάσει. Ανακαλύπτει, λοιπόν, πως δεν εκμεταλλευόταν όλη τη ζωή που έχει μέσα της (το ίδιο και ο άντρας της). Και ερωτεύεται... όχι τον άντρα με τον οποίο κάνει έρωτα, αλλά «την ιδέα του να ζεις».

Η ίδια ομολογεί πως «το μόνο ειδύλλιο διακοπών που έπλεξ[ε] είναι με τον εαυτό [της], και άρχισ[ε] να [τη] γουστάρει, να πιστεύ[ει] ότι είναι μια χαρά. Αν [την] έβλεπ[ε] απ' έξω θα έλεγ[ε] ότι αυτή η γυναίκα είναι οκεί, είναι ζωντανή, δεν είναι αξιοπρόσεχτη, ούτε θα τη γράψει η ιστορία, αλλά είναι παρούσα στη στιγμή που ζει».

Σκέφτεται, λοιπόν, αν όντως θέλει να γυρίσει πίσω ή αν απλά πρέπει να το κάνει και αναρωτιέται πόσες φορές κάνουμε κάτι μόνο και μόνο γιατί έτσι πρέπει και υποκρινόμαστε ότι είναι αυτό που πραγματικά θέλουμε. Την αισθανόμαστε να ψιθυρίζει: «αλλά αξίζει να ζήσω μια ζωή έτσι πικρή; Αφού είμαι τόσο διψασμένη, αφού τόσο πολύ θέλω να απολαύσω ό,τι δεν χάρηκα;».⁵ Και τότε αποφασίζει να μείνει στην Ελλάδα, ενάντια σε όλα τα πρέπει, ακόμη ενάντια και στη δήθεν φεμινίστρια φίλη της που την κρίσιμη στιγμή της λέει πως είναι αδύνατον να μη γυρίσει πίσω.

Μια γυναίκα που δεν δηλώνει, αλλά αποκαλύπτεται φεμινίστρια. Επιτελεί τον κοινωνικό της ρόλο γεμάτη αγανάκτηση, όχι απέναντι στους άντρες, αλλά απέναντι στην ιδέα της καταπιεσμένης γυναίκας και του καταπιεσμένου ανθρώπου γενικότερα. Βρίσκει τον εαυτό της σπάζοντας τα δεσμά με το σπίτι και την οικογένεια και επιλέγει να ζήσει όπως η ίδια νιώθει ότι είναι καλύτερο να ζει. Αρχίζει ψάχνοντας έναν οποιοδήποτε άνθρωπο να μιλήσει και τελειώνει βρίσκοντας τον ίδιο της τον εαυτό που ήταν χαμένος.

Η Σίρλεϊ αποφασίζει να ζήσει τη ζωή έξω από τον τοίχο, κάνοντας το ταξίδι στην Ελλάδα... κι όμως, αρχικά, καταλήγει να μιλά, αντί με τον τοίχο, με έναν βράχο σε μια απόμερη γωνία του νησιού. Και παραμένει μόνη, μέχρι να έρθει να την τραβήξει μαζί του ο Κώστας, οπότε τολμάει να συνομιλήσει επιτέλους με έναν άνθρωπο. Κι ενώ η επιθυμία που εκφράζει η Σίρλεϊ σε πρώτο επίπεδο είναι ότι της λείπουν τα ταξίδια, καθώς παιδιόθεν το όνειρό της ήταν να ταξιδεύει, σε ένα δεύτερο, ουσιαστικότερο, επίπεδο αντιλαμβανόμαστε πως η πραγματική επιθυμία της ήταν να έχει απέναντί της κάποιον που να μπορεί να επικοινωνεί μαζί του.

Το τέλος της παράστασης παραμένει ανοιχτό με τη Σίρλεϊ να περιμένει στην Ελλάδα τον Τζο, ο οποίος θα πάει να την πάρει πίσω στην Αγγλία. Την έλευσή του δεν τη βλέπουμε και δεν γνωρίζουμε εάν εκείνος την πείθει να γυρίσει πίσω, αν εκείνη τον πείθει να παραμείνει κι αυτός στην Ελλάδα, ή αν, τελικά, παραμένει στο νησί μόνη της. Ο καθένας μπορεί να το ερμηνεύσει πιθανώς ανάλογα με την ψυχρόσυνθεσή του και να το κλείσει αισιόδοξα ή απαισιόδοξα.

Εν τέλει η Λένα, με την καταπληκτική ερμηνεία της, σου κλείνει το μάτι και σου δίνει να καταλάβεις πως είναι στο χέρι σου να επιλέξεις αν θα είσαι κιόλας ή μόλις 45, π.χ., χρονών, αν θα ζήσεις τη ζωή έξω από τον τοίχο, αν θα κυνηγήσεις τα όνειρά σου, αν θα κάνεις αυτό που θέλεις ή θα ακολουθήσεις αυτό που πρέπει.

Πληροφορίες για την παράσταση θα βρείτε στην ιστοσελίδα του Θεάτρου του Νέου Κόσμου: <https://nkt.gr/>

Πηγή φωτογραφιών: <https://nkt.gr/> και <https://www.facebook.com/theatroneoukosmou>

1. Θανάσης Βαλτινός, *Στοιχεία για τη δεκαετία του '60*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, 2006, σελ. 391

2. Σάμουελ Μπέκετ, *Περιμένοντας τον Γκοντό*, μτφρ. Αλεξάνδρα Παπαθανασοπούλου, Ύψιλον/Βιβλία, Αθήνα, 1994, σελ. 101

3. Βαλτινός, ό.π., σελ. 48

4. Βαλτινός, ό.π., σελ. 127

5. Βαλτινός, ό.π., σελ. 127

RIOT GRRRL: TO UNDERGROUND PANK ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

At this show We ask that girls/women
stand near the front, by the stage.
Please allow/encourage this to happen
This is an experiment.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΚΡΗ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ, ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

«ΓΙΑΤΙ εμείς τα κορίτσια επιθυμούμε δίσκους, και βιβλία και fanzines που μιλάνε για εμάς»

Κάθε χρόνο στις 8 Μαρτίου γιορτάζεται η Παγκόσμια Ημέρα Γυναίκας (International Women's Day). Καθιερώθηκε επίσημα τον Δεκέμβριο του 1977 με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για να αναδείξει τα προβλήματα και να προωθήσει τα δικαιώματα της γυναίκας. Βέβαια, η ιστορία ξεκινάει αρκετά χρόνια πριν. Το 1909 στην Νέα Υόρκη εορτάστηκε η Εθνική Ημέρα Γυναίκας (National Woman's Day) στις 28 Φεβρουαρίου με πρωτοβουλία του Σοσιαλιστικού Κόμματος των ΗΠΑ σε ανάμνηση της διαμαρτυρίας που έκαναν οι εργαζόμενες από τις βιοτεχνίες ενδυμάτων της Ν. Υόρκης, οι οποίες διεκδικούσαν συνθήκες εργασίας, ωράριο 10 ωρών και ισότιμα δικαιώματα για τις γυναίκες. Από τότε μέχρι και σήμερα η ιστορία διεκδικήσεων συνεχίζεται. Θέμα του παρόντος άρθρου, με αφορμή την ημέρα της γυναίκας που πέρασε είναι το γυναικείο μουσικό και πολιτικό κατ' επέκταση κίνημα των Riot Grrrl που αναδύθηκε αρχές δεκαετίας του 1990 στην Αμερική.

What is Riot Grrrl?

Το κίνημα Riot Grrrl ξεκινάει στην Ολύμπια της Ουάσινγκτον από τη μπάντα Bikini Kill και την τραγουδίστρια Kathleen Hanna. Το μανιφέστο του κινήματος δημοσιεύτηκε το 1991 στο *Bikini Kill Zine 2*, ένα κείμενο παντός καιρού:

RIOT GRRRL MANIFESTO

ΓΙΑΤΙ εμείς τα κορίτσια επιθυμούμε δίσκους, και βιβλία και fanzines που μιλάνε για εμάς.

ΓΙΑΤΙ γνωρίζουμε ότι η ζωή είναι κάτι πολύ περισσότερο από επιβίωση και είμαστε ενήμερες ότι η πανκ-ροκ ιδέα του: «μπορείς να κάνεις τα πάντα» είναι ζωτικής σημασίας για να έρθει μια grrrl ροκ επανάσταση.

ΓΙΑΤΙ ενδιαφερόμαστε να φτιάξουμε μη ιεραρχικούς τρόπους ύπαρξης ΚΑΙ μουσικής, φίλων και μουσικών σκηνών βασισμένες στην επικοινωνία και την κατανόηση, αντί του ανταγωνισμού και των καλών/κακών κατηγοριοποιήσεων.

ΓΙΑΤΙ κάνοντας/διαβάζοντας/βλέποντας/ακούγοντας ωραία πράγματα που μας επιβεβαιώνουν και μας προκαλούν, μπορούν να μας βοηθήσουν να αποκτήσουμε τη δύναμη και την αίσθηση της κοινότητας που χρειαζόμαστε ώστε να καταλάβουμε πόσο μαλακίες είναι ο ρατσισμός, ο σεξισμός, ο αντισημιτισμός, η φυλή, η τάξη, και όλες οι προκαταλήψεις για τους ανάπηρους, τους ηλικιωμένους, τους εύσωμους. [...]

ΓΙΑΤΙ δεν θέλουμε να αφήσουμε τον αληθινό και έγκυρο θυμό να διαδοθεί ή να στραφεί εναντίον μας μέσω της εξωτερίκευσης του σεξισμού όπως εκδηλώνεται με τη ζήλεια μεταξύ των κοριτσιών και αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές κοριτσιών.

ΓΙΑΤΙ πιστεύω με όλη την καρδιά, την ψυχή και το σώμα ότι τα κορίτσια αποτελούν μια επαναστατική ψυχική δύναμη που μπορεί να/ και θα αλλάξει τον κόσμο.

Η τέχνη των zine

Όλα ξεκίνησαν από μια ομάδα γυναικών που αντιλήφθηκε τον σεξισμό στην πανκ σκηνή. Το πανκ μέχρι τότε ήταν ανδροκρατούμενο, βίαιο, άφηνε πολλές ομάδες απέξω. Τις γυναίκες, για παράδειγμα, που δεν μπορούσαν καν να βρεθούν μπροστά από τη σκηνή σε μια συναυλία. Έτσι, πολύ γρήγορα έφτιαξαν τη δική τους μουσική σκηνή και βρήκαν διαφορετικούς τρόπους να εκφραστούν.

Ένας χαρακτηριστικός τρόπος έκφρασης ήταν τα ζιν (zine). Έντυπα που εκδίδονται από το ίδιο άτομο (ή άτομα) που τα δημιουργούσε και έγραφε σε αυτά. Μικρός αριθμός αντιτύπων, D.I.Y. λογική, φωτοτυπικά αντίγραφα, κανένα κέρδος. Η λέξη προέρχεται από το magazine, υπάρχουν ωστόσο βασικές διαφορές του ζιν με το περιοδικό. Τα ζιν λειτουργούν ως τρόπος έκφρασης του δημιουργού, αποτυπώνουν τα βιώματά του, ζητούν να δει την οπτική του και προτρέπουν σε δράση. Η επίδραση και ο στόχος είναι τα δύο σημαντικά στοιχεία μέσω των οποίων διαφοροποιούνται από τα περιοδικά. Τα ζιν (zine) ζητούν από το αναγνωστικό κοινό να δράσει.

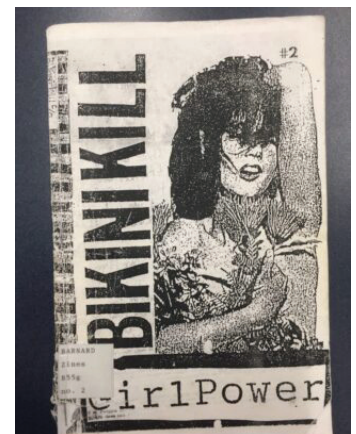
Μέσα από τα ζιν εκφράστηκαν αρκετά μεγάλα κινήματα και κουλτούρες (punk, queer, riot grrrls) σε ΗΠΑ, Αγγλία κ.ά. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούσαν είναι δανεισμένες από το πρωτοποριακό κίνημα του dada. Κολλάζ και εννοιολογική μεταστροφή όρων που μέχρι τότε λειτουργούσαν στερεοτυπικά και εις βάρος κάποιων ομάδων. Πρώτοι οι ντανταϊστές «κατέστρεψαν» οικείες εικόνες και διεκδίκησαν εκ νέου νοήματα. Από τα ελληνικά παραδείγματα, όχι ζιν, αλλά περιοδικό, μου έρχεται το φεμινιστικό έντυπο *Κατίνα* που εκδόθηκε το 1987 στη Θεσσαλονίκη. Δείτε επίσης την πρόσφατη ταινία *Moxie* (2021) της Amy Poehler, εκεί η πρωταγωνίστρια δανείζεται τη λέξη “moxie” που ακούει από την ομιλία της διευθύντριας και ξεκινάει κρυφά το δικό της ζιν. Στόχος της να ευαισθητοποιήσει και τα υπόλοιπα κορίτσια του σχολείου πάνω σε ζητήματα σεξισμού και έμφυλης διάκρισης.

«Girls to the front»

Το ζιν *Bikini Kill* από την ομώνυμη μπάντα δίνει στη λέξη *girl* δυναμικότητα γράφοντάς την ως *grrrl*. Τα κορίτσια μαζεύονται στις *riot grrrl* συναντήσεις, συζητούν, αυτοπροσδιορίζονται και επιλέγουν τον τρόπο δράσης τους. Διοργανώνουν συναυλίες και ανοιχτές συζητήσεις. Στις συναυλίες παρατηρείται το εξής φαινόμενο, αγόρια μόνο καταλαμβάνουν τον χώρο μπροστά από τη σκηνή. Τότε ακούγεται για πρώτη φορά να κάνουν στην άκρη οι άνδρες και να έρθουν μπροστά οι γυναίκες για να χορέψουν. Και αυτό γίνεται το μότο και επαναλαμβάνεται σε κάθε συναυλία.

Το εξώφυλλο από το πρώτο ζιν των Riot Grrrl, το 1991.

Kathleen Hanna, Bikini Kill #2, GirlPower, Seattle, αυτοέκδοση, 1991, 5,5 x 8,5", σ. 56 (πηγή: www.artzines.info)

Εξώφυλλο του περιοδικού (αριστερά) και αφίσα του ντοκιμαντέρ «Οι κατίνες μου» (2019 (δεξιά)). (Πηγή εικόνας: efsyn.gr)

Η κριτική που δέχτηκαν αργότερα, ακόμη και από punk zine ήταν αρνητική, τις παρουσιάζουν ως μίσανδρες και επιθετικές, τις αποκαλούν cunt, dykes, bitches. Οι ίδιες δεν πτοούνται, οικειοποιούνται τις λέξεις, τις ζωγραφίζουν στα γυμνά κορμιά τους, μαζί με καρδούλες και αστέρια και δηλώνουν με κείμενά τους ότι δεν είναι κατά των ανδρών αλλά υπέρ των γυναικών.

Συγκροτήματα

Bratmobile το 1994 (Πηγή
εικόνας: en.wikipedia.org)

Οι μπάντες που σχετίζονται με το κίνημα riot grrrl χρησιμοποίησαν τη μουσική τους για να εκφράσουν φεμινιστικές και αντιρατσιστικές απόψεις. Μερικά μόνο ονόματα χαρακτηριστικά Bikini Kill, Bratmobile, Heavens to Betsy, Le Tigre, Lois, Sleater-Kinney, Emily's Sassy Lime και άλλα, πολλά μεταγενέστερα, στο ίδιο πνεύμα. Ήδη, από το μανιφέστο παραπάνω διαπιστώνουμε ότι δεν πρόκειται για ένα μουσικό κίνημα μόνο, ο πυρήνας του κατά βάση είναι πολιτικός. Εξελίχθηκε παράλληλα με το τρίτο κύμα φεμινισμού και έθιξε θέματα, που τα τότε διαδεδομένα MME δεν τολμούσαν να καλύψουν: σεξισμός, φυλετική ανισότητα, σεξουαλική παρενόχληση. Αν και βραχύβια η πορεία του κινήματος αυτού καθαυτού έκανε μεγάλα βήματα για την εποχή και έθεσε τις βάσεις για έναν νέο τρόπο σκέψης και έκφρασης των γυναικών. Οι επιρροές του riot grrrl ακούγονται σε πολλά μεταγενέστερα συγκροτήματα.

«Rebel Girl»

Ο Ian MacKaye, το 1992 (Minor Threat, Fugazi) έκανε την παραγωγή στο ομώνυμο EP "Bikini Kill", την επόμενη χρονιά κυκλοφόρησε ο πρώτο δίσκος της μπάντας, "Pussy Whipped". Στον δίσκο περιλαμβάνεται το τραγούδι "Rebel Girl", γίνεται αμέσως τεράστια επιτυχία και ο ύμνος του Riot Grrrl κινήματος.

*When she talks, I hear the revolution
In her hips, there's revolution
When she walks, the revolution's coming
In her kiss, I taste the revolution.*

Οι προσωπικοί στίχοι των τραγουδιών θίγουν θέματα ταμπού και αποκτούν ταυτόχρονα πολιτική χροιά. Το κίνημα, με τη μορφή που ξεκίνησε, σταμάτησε απότομα καθώς διαστρεβλώθηκε από τα μίντια. Οι κοπέλες δεν ήθελαν να δώσουν συνεντεύξεις, τα μίντια τις έβγαζαν τρελές, ανίκανες και κακοποιημένες. Το κίνημα των Riot Grrrl ήρθε και συμπλήρωσε με τον δικό του –σχεδόν εριστικό για πολλούς– τρόπο τον φεμινισμό των '90ς μέσα από τη σύμπλευση κουλτούρας και φεμινιστικής ιδεολογίας.

ΟΜΠΡΕΛΑ ΘΑΛΑΣΣΗΣ / ΠΙΑΝΟ ΒΥΘΟΥ

σημειώματα ωμάτα ριο

Σε μια αυτοβιογραφική αφήγησή του, ο Θάνος Μικρούτσικος θυμάται τα παιδικά χρόνια του στην Πάτρα.

«Στην έκτη δημοτικού, γράφτηκα στο Ελληνικό Ωδείο της Πάτρας, με διευθυντή τον Δημήτρη Σινούρη, τον οποίο είχα καθηγητή αργότερα στο γυμνάσιο. Μεταξύ άλλων είχε συμβεί και το εξής: Είχα αρχίσει - πέρα από τη μελέτη μου στα κλασικά έργα - να παίζω μόνος μου διάφορα ελληνικά τραγούδια της εποχής. Ένα απόγευμα που έφτασα στο Ωδείο μισή ώρα νωρίτερα από το μάθημά μου, κάθισα σε ένα πιάνο που χρησίμευε για την εξάσκηση των μαθητών και άρχισα να παίζω ένα τραγούδι του Χατζιδάκι. Με ακούει από διπλανή αίθουσα ο Σινούρης, μπαίνει μέσα με έναν χάρακα και παραλίγο να μου σπάσει τα δάχτυλα! Απαγορευόταν αυστηρά να παίζουμε “ελαφρά” μουσική». Πολλά χρόνια αργότερα, το 1986, ο Θάνος Μικρούτσικος εγκαινίασε ως καλλιτεχνικός διευθυντής το Διεθνές Φεστιβάλ της Πάτρας. Ανάμεσα στους σταθερούς καλεσμένους του, ήταν και ο Μάνος Χατζιδάκις· με τα “ελαφρά” αλλά και τα πολύ “σοβαρά” τραγούδια του.

Όσοι παρακολουθήσαμε τις συναυλίες του στο Ρωμαϊκό Ωδείο, σίγουρα θυμόμαστε εκείνη τη φορά, που, η ξαφνική βροχή μάς χάρισε ένα σπάνιο θέαμα. Το πιάνο καλύφθηκε με ένα πρόχειρο νάιλον και ο Χατζιδάκις συνέχισε να παίζει κάτω από μια ομπρέλα θαλάσσης με «κιτς» φανταχτερά λουλούδια. Κάπου ανάμεσα στον αιφνιδιασμό και στον αυτοσχεδιασμό, στην αφοσίωση αλλά και στην παρωδία, στην «υψηλή» δημιουργία αλλά και στη λαϊκότητα, είχε βρει το δικό του στυλ αλλά και τον τρόπο να δηλώνει πως η τέχνη πρέπει να συνεχίζεται.

Ο Μάνος Χατζιδάκις παίζει πιάνο υπό βροχή στο Ρωμαϊκό Ωδείο της Πάτρας (Διεθνές Φεστιβάλ).

Για τον Χατζιδάκι, ο πολιτισμός δεν ήταν μια μόνο καλλιτεχνική πράξη αλλά ήταν μια ισχυρή πολιτική άμυνα απέναντι στους λογής-λογής λαϊκισμούς της εποχής του. Ο ίδιος, άλλωστε, είχε πληρώσει πολύ ακριβά τις επιθέσεις, που είχε δεχτεί από τον «κίτρινο Τύπο» εκείνης της εποχής. Ακόμη και τότε, όμως, κατάφερνε να βλέπει, πέρα από την προσωπική του θυματοποίηση, τα επικίνδυνα ρεύματα ιδεών που αναδύονταν.

Στον περίφημο «λόγο για τους Έλληνες νέους» (1988) έγραφε: «Ζούμε την προετοιμασία νεοφασιστικών καιρών, στ' όνομα του παντοδύναμου λαού και των “απλών” ανθρώπων. Και φυσικά ήταν επόμενο να φανούν “δημοσιογραφικά” όργανα για να υπηρετήσουν τον προετοιμαζόμενο νεοφασισμό, με εκχυδαϊσμένη γλώσσα, εσκεμμένες λεξινοθείες και ευτελείς κολακείες γερόντων και υποανάπτυκτων πολιτών.» Το ενδιαφέρον, μάλιστα, στη σκέψη του Χατζιδάκι είναι ότι θεωρούσε πως η γλώσσα είναι το πρώτο πεδίο στο οποίο σημειώνεται διολισθητικά αυτή η «κουλτούρα της μνησικακίας».

Σήμερα σε όλη την Ευρώπη, παρατηρούμε αντίστοιχα φαινόμενα, στα οποία το εκρηκτικό μείγμα ανορθολογισμού, λαϊκισμού και νατιβισμού, τροφοδοτεί τη νέα «άκρα δεξιά» και τους εξτρεμισμούς της. Οι ομπρέλες θαλάσσης δεν εμφανίζονται πια σε επίσημες παραστάσεις, αλλά το πιάνο του Χατζιδάκι συντροφεύει όλες εκείνες και όλους εκείνους που δεν θέλουν να συνηθίσουν τη φρίκη και «το πρόσωπο του τέρατος». Κατά κάποιο τρόπο, η φωνή του και οι νότες του ακούγονται ακόμη.

Η τέχνη συνεχίζεται, έστω και υπό βροχή, έστω και με ένα «πιάνο βυθού» :

Γι' αυτό να μην ανησυχείτε.
το πιάνο μου κι εγώ
είμαστ' εδώ πολύ καλά
εκπνέοντας ίσως πότε πότε νότες άσχετες
αλλά μες στην ασφάλεια πλήρους ναυαγίου
και ιδίως
μακριά επιτέλους
από κάθε προοπτική πνιγμού.

Γιάννης Βαρβέρης, από τη συλλογή Πιάνο βυθού (1991)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS